zbo-verantwoording 2023

DeNederlandscheBank

EUROSYSTEEM

Inhoudsopgave

1 Inleiding

2 Speerpunten

3 Financiën

Voorwoord

DNB is als organisatie voortdurend in beweging. Marktontwikkelingen in de financiële sector en geopolitieke schokken vragen om snel en daadkrachtig optreden. In het voorjaar van 2023 raakte – door wereldwijd oplopende rentes, gecombineerd met vertrouwensverlies – een aantal banken in de Verenigde Staten en Zwitserland in de problemen. Gelukkig zijn de Nederlandse financiële instellingen deze periode goed doorgekomen, maar dit zorgde wel voor een verhoogde waakzaamheid op het gebied van liquiditeitsrisico en renterisico. Ook onderstreepte deze periode nog eens extra het belang van goede voorbereiding van resolutie autoriteiten om een eventuele falende instelling af te wikkelen.

DNB richt haar inspanningen op effectief en risicogebaseerd toezicht in een landschap dat aan grote veranderingen onderhevig is. Het is van belang dat DNB blijvend aandacht geeft aan de lange termijn ontwikkelingen en de bijbehorende uitdagingen. Denk hierbij aan de verregaande digitalisering en verduurzaming. Deze twee thema's vormen samen met het tegengaan van financieel-economische criminaliteit belangrijke speerpunten van ons toezicht. Met ons toezicht blijven wij ons inzetten voor een solide en betrouwbare financiële sector. Zodat de maatschappij er op kan vertrouwen dat financiële instellingen veilig zijn en een volgende crisis ook kunnen doorstaan.

Ook de introductie en implementatie van nieuwe nationale en Europese wet- en regelgeving vraagt veel aandacht. Dat geldt bijvoorbeeld voor de transitie naar het nieuwe pensioencontract en de modernisering van het Nederlandse sanctiestelsel, maar ook voor het Europese AML-pakket en de Europese regelgeving inzake het toezicht op de toepassing van kunstmatige intelligentie in de financiële sector, het versterken van de digitale operationele weerbaarheid van de financiële sector (DORA) en het versterken van de eisen aan, en het toezicht op de cryptosector (MiCAR).

In 2023 werden we door krapte op de arbeidsmarkt in bepaalde deelsectoren ook geconfronteerd met onderbezetting. Dit alles vraagt om het maken van gerichte keuzes, zodat we met onze inzet de meeste impact genereren. Middels deze zbo-verantwoording informeren we u over deze gemaakte keuzes, de inzet van middelen en de resultaten van het afgelopen jaar.

Steven Maijoor
Toezichtdirecteur

Nicole Stolk
directeur Resolutie

1 Inleiding

1.1 Missie

De Nederlandsche Bank N.V. (DNB) is de centrale bank, toezichthouder en resolutieautoriteit van Nederland. DNB wordt als private rechtspersoon (naamloze vennootschap naar Nederlands recht) bestuurd. Hierbij is de bestuurstaak opgedragen aan alle bestuurders (collegiaal bestuur). De Nederlandse Staat is enig aandeelhouder. Als centrale bank is DNB onafhankelijk, in lijn met Europese wet- en regelgeving. Als toezichthouder en resolutieautoriteit is DNB een zelfstandig bestuursorgaan (zbo).

De missie van DNB luidt: "Wij maken ons sterk voor financiële stabiliteit en dragen daarmee bij aan duurzame welvaart in Nederland". Daarvoor werken we als onafhankelijke centrale bank, toezichthouder en resolutieautoriteit samen met Europese partners aan:

- prijsstabiliteit en een evenwichtige macro-economische ontwikkeling in Europa;
- een schokbestendig financieel systeem en veilig, betrouwbaar en efficiënt betalingsverkeer;
- solide en integere financiële instellingen die hun verplichtingen en toezeggingen nakomen.

Door economisch advies uit te brengen, versterken we het beleid gericht op onze primaire doelstellingen.

1.1.1 Wettelijke taken

De wettelijke basis voor de uitvoering van de zbo-taken is vastgelegd in verschillende regelingen: de Bankwet 1998, Wet op het financieel toezicht (Wft), Besluit uitvoering EU-verordeningen financiële markten, Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft), Pensioenwet (Pw), Wet Toekomst Pensioenen (Wtp), Wet verplichte beroepspensioenregeling, Sanctiewet 1977 (Sanctiewet), Wet financiële markten BES (Wfm BES), Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme BES (Wwft BES) en de Pensioenwet BES. In het Toezicht-arrangement DNB en AFM[1] staat uitgewerkt welke taken voortvloeien uit de genoemde regelingen.

Als toezichthouder houdt DNB prudentieel toezicht en integriteitstoezicht op banken, verzekeraars, pensioenfondsen en andere financiële instellingen. Uitgangspunt is dat DNB daadkrachtig, snel en effectief moet kunnen handelen als de situatie daar om vraagt en dat DNB passende beheersmaatregelen kan nemen.

In haar rol van resolutieautoriteit en uitvoerder van het depositogarantie-stelsel (DGS) werkt DNB aan ordentelijke afwikkeling van financiële instellingen die in financiële problemen zijn gekomen. DNB is als Nationale Resolutieautoriteit (NRA) verantwoordelijk voor de ordentelijke afwikkeling van banken en verzekeraars. Sinds 2022 is DNB ook de NRA voor centrale tegenpartijen (CCP's), maar deze vallen buiten het financiële zbo-kostenkader en de Wet bekostiging Financieel Toezicht.

1.2 Context en strategie

1.2.1 Belangrijkste externe trends en ontwikkelingen

Geopolitieke spanningen en fragmentatie

De oorlog in Oekraïne en het oplaaiend geweld in het Midden-Oosten; allemaal voorbeelden van geopolitieke ontwikkelingen die een grote impact hebben op de wereldhandel én de Nederlandse welvaart. De oorlog in

1 Het toezichtarrangement is een bijlage van het Visiedocument Toezicht op Afstand (2019)

Oekraïne vormde de aanleiding van periode van hoge inflatie, vooral in Europa. De internationale bevoorradingsketens staan door de dreiging in de Rode Zee wederom onder druk. De huidige geopolitieke spanningen passen in een langere termijn, waarbij er een einde lijkt te komen aan het tijdperk van globalisering, en er fragmentatie optreedt. Overheden wereldwijd streven naar minder strategische en economische afhankelijkheid en voeren een beleid gericht op protectionisme en strategische autonomie. Deze trend zal in het komende jaar mogelijk verder aan kracht winnen, mede gezien de aankomende verkiezingen in tientallen landen.

Hoge inflatie en stijging rentes
De wereldeconomie heeft in 2023, ondanks verschillende schokken, een verrassende veerkracht getoond. Ook Nederlandse financiële instellingen zijn de recente periode van economische onzekerheid en hoge marktvolatiliteit goed doorgekomen. Sinds de zomer van 2022 heeft de Europese Centrale Bank (ECB) de rente met in totaal 4,5 procentpunten verhoogd tot 4% in september 2023. Deze historisch snelle renteverhogingen beginnen hun werk te doen en de inflatie heeft een duidelijke gang naar beneden ingezet. De vooruitzichten geven een gemengd beeld, met lage groeiverwachtingen, maar een desondanks robuuste economie.

Duurzaamheid
Extreme weersomstandigheden, zoals hevige neerslag en lange periodes van droogte, manifesteren zich steeds evidenter. Duurzaamheids-ontwikkelingen hebben impact op de financiële sector. Enerzijds kunnen financiële instellingen geraakt worden door zowel fysieke- als transitie-risico's, die invloed hebben op de marktwaarde van beleggingen, de kredietwaardigheid van gefinancierde bedrijven en de verplichtingen van verzekeraars. Anderzijds kunnen er reputatie- en juridische risico's ontstaan, bijvoorbeeld als instellingen hun eigen beloften op het vlak van duurzaamheid onvoldoende nakomen.

Digitalisering en cyberdreigingen
Toegang tot data, waaronder niet-financiële data van bijvoorbeeld grote online platforms, is steeds vaker een belangrijk onderdeel van financiële dienstverlening. Potentiële risico's zoals het verlies van privacy en financiële uitsluiting dienen zich steeds vaker aan. Dit vereist extra aandacht door de snelle opkomst en het gebruik van kunstmatige intelligentie. In het licht van digitalisering en grotere afhankelijkheid van derde partijen door de uitbesteding van processen of (onderdelen van) de dienstverlening, is ook de toenemende dreiging die uitgaat van cyberrisico's een belangrijke ontwikkeling.

1.2.2 Risicobeheersing
Bij het realiseren van de doelen en ambities is er in de begroting van 2023 een drietal belangrijke operationele risico's geïdentificeerd. Deze zijn hieronder beschreven met de ingezette maatregelen van afgelopen jaar om deze risico's te mitigeren.

HR-risico
Een sterk medewerkersbestand is voor de taakuitoefening van DNB cruciaal. Continue monitoring van de recruitmentcijfers liet zien dat het werven en behouden van medewerkers uitdagend was. Het risico op onvoldoende kwantitatief en kwalitatief geschikt personeel heeft zich in 2023 gedeeltelijk gematerialiseerd. Om de krapte in de arbeidsmarkt het hoofd te bieden is er gedurende het jaar voor elke divisie van DNB een plan van aanpak opgesteld inzake de beheersing van in- en uitstroom van medewerkers. Er zijn campagnes opgesteld voor specifieke doelgroepen waar de krapte groot was, en is er voor lastig vervulbare vacatures gebruik gemaakt van externe recruitmentbureaus. Voor kandidaten die niet in aanmerking kwamen voor een traineeship binnen DNB werden alternatieve startersfuncties aangeboden. Daarnaast werden vacatureteksten in een nieuw jasje gegoten en vacatureplatforms zoals LinkedIn beter benut. Voor het behouden van personeel zijn er nieuwe afspraken gemaakt in cao, zijn er aanvullende ontwikkelmogelijkheden gecreëerd ten aanzien van de talentprogramma's en is er meer aandacht voor interne doorstroom door

inzicht in vraag en aanbod. Deze maatregelen hebben door het jaar heen geleid tot een positieve risico-ontwikkeling. Bankbreed zijn de in- en uitstroomcijfers op orde en geldt voor de inzet op de zbo-taken dat er ultimo 2023 geen sprake meer is van onderbezetting. Naar specifieke functies waar de schaarste groter is dan gemiddeld blijft aanvullende aandacht uitgaan. Desondanks heeft het risico, als gevolg onderbezetting in de eerste helft van 2023, zich gematerialiseerd. Dit heeft geresulteerd in een minder scherp beeld op de risico's en daarmee voor een tijdelijke overschrijding van de DNB risicobereidheid.

Informatiebeveiliging- en bedrijfscontinuïteitsrisico
Informatie vormt voor DNB een zeer belangrijke bouwsteen voor de uitvoering van alle taken. Daarbij is een veilige, tijdige en betrouwbare informatievoorziening en -verwerking noodzakelijk. De impact van het risico dat de vertrouwelijkheid, integriteit en/of de beschikbaarheid van informatie niet wordt geborgd, is per definitie hoog. Bijvoorbeeld doordat niet-geautoriseerde middelen worden gebruikt of door onjuiste toegankelijkheid van informatie, met mogelijk ook reputatieschade als gevolg. Toegenomen geopolitieke spanningen en een verhoogde cyberdreiging zorgen voor een verhoging van dit risico. Om het niveau van informatiebeveiliging en de continuïteit van onze bedrijfsprocessen verder te versterken heeft DNB diverse programma's ingericht die bijdragen aan het vergroten van risicobewustzijn onder medewerkers en het verstevigen van processen ter voorkoming van een informatielek, of om te herstellen van bijvoorbeeld een cyberaanval, mocht deze zich onverhoopt toch voordoen. Deze onderwerpen staan nadrukkelijk op de agenda. Naast beleid en technische maatregelen, wordt voortdurend gewerkt aan de versterking van soft controls, zoals de risicocultuur en het risicobewustzijn middels het '#zeker Awarenessprogramma'. Ondanks de ingezette maatregelen scoort het risico informatiebeveiliging nog boven onze risicobereidheid. Om het risico te verlagen binnen risicobereidheid is afgelopen jaar een *identity and access management* (IAM) project gestart en op het gebied van *disaster recovery* is er ook een projectmatige aanpak van toepassing. Beide projecten worden in samenwerking tussen business en IT uitgevoerd. De voortgang van deze projecten wordt per kwartaal gerapporteerd aan de Operational Risk Board (ORB).

Proces- en veranderrisico
Snelle ontwikkelingen en veranderingen in de maatschappij zorgen ervoor dat de DNB zich continu wil en moet aanpassen aan haar omgeving. DNB ondergaat zelf ook de nodige veranderingen. Voorbeelden hiervan zijn onze nieuwe 'transparante en toegankelijke' kantoorlocatie en de aankomende verhuizing naar Frederiksplein, maar ook het continu optimaliseren en standaardiseren van governance en processen. Deze veranderingen hebben een voortdurende en blijvende impact op medewerkers, processen en systemen van DNB. Om onze ambitieuze veranderdoelstellingen te kunnen behalen is het afgelopen jaar ingezet op het borgen van proceskwaliteit en het beheersen van de belangrijkste operationele risico's van deze processen. Het definiëren en vastleggen van de procesarchitectuur en een verstevigen van de risicogovernance leggen een belangrijke basis voor een weerbare en flexibele organisatie.

1.3 Hoofdlijnen financiën

In 2023 zijn er € 3,5 miljoen minder kosten gemaakt voor de uitvoering van de zbo-taken dan begroot. De onderschrijding voor de taak Toezicht is € 2,1 miljoen en voor de taken Resolutie en Depositogarantiestelsel (DGS) € 1,4 miljoen. (zie tabel 1[2]). DNB voldoet aan de norm van 98% rechtmatige uitgaven, zoals voorgeschreven in het controleprotocol financiële verantwoording Autoriteit Financiële Markten en De Nederlandsche Bank.

De relatief beperkte onderschrijding van de zbo-begroting (1%) moet gezien worden tegen de achtergrond van het kostenkader dat de effectiviteit en kwaliteit van toezicht tegen zo laag mogelijke kosten borgt. Met het oog op

2 Door afrondingsverschillen kan het voorkomen dat de gepresenteerde totalen en verschillen tussen gerealiseerde en begrote kosten niet volledig op elkaar aansluiten. Dit geldt voor alle tabellen in deze ZBO-verantwoording.

deze doelstelling maakt DNB risicogebaseerd keuzes om op onderdelen een hogere risicobereidheid te hanteren. De genoemde onderschrijding leidt tot een verdere verhoging van de risicobereidheid, omdat deze voornamelijk wordt gedreven door de onderbezetting in de eerste helft van 2023. Bij een aantal deelsectoren is de impact nader toegelicht.

Naast onderbezetting zijn minder inhuurkosten dan begroot de oorzaak van de onderschrijding. Zo vielen de kosten voor het toezicht op de banken lager uit omdat er onder andere minder kosten voor de inhuur van capaciteit voor on-sites zijn gemaakt (zie de toelichting deelsector banken). Verder is op een aantal vlakken het doorlopende basistoezicht teruggebracht en hebben we minder opvolging aan risico's kunnen geven in bepaalde sectoren. Daarnaast is een aantal toezichtbrede activiteiten geherprioriteerd en is er door de lagere bezetting ook in enkele sectoren sprake van een tijdelijke verhoogde risicobereidheid. In de sectorspecifieke paragrafen lichten we de impact van de onderbezetting nader toe.

De onderschrijding van de Resolutie en DGS taak wordt grotendeels verklaard doordat voor de Resolutietaak zowel minder externe inhuur alsook minder interne juridische ondersteuning nodig was voor de uitwerking van het resolutie-instrumentarium. Daarnaast zijn de IT-ontwikkelkosten van het NDGS lager uitgevallen dan begroot.

Tabel 1 Gerealiseerde kosten 2023 zbo-taken DNB

	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Budget 2023	R2023 – B2023
Meerjarig kostenoverzicht per zbo-taak	€ mln	€ mln	€ mln	€ mln	€ mln
Toezicht	188,2	197,0	218,1	220,2	-2,1
Resolutie en DGS	22,9	22,8	20,8	22,2	-1,4
Totaal	**211,1**	**219,8**	**238,9**	**242,4**	**-3,5**

Tabel 2 Kostenverdeling per doelgroep

	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Budget 2023	R2023 -B2023
Kostenverdeling doelgroepen	€ mln	€ mln	€ mln	€ mln	€ mln
Toezicht op significante banken	54,5	58,3	62,0	62,5	-0,5
Toezicht op overige banken	30,6	32,0	35,1	36,0	-0,9
Toezicht op verzekeraars	41,0	42,3	43,0	44,8	-1,8
Toezicht op zorgverzekeraars	3,0	2,5	2,1	2,2	-0,1
Toezicht op pensioenfondsen	30,4	32,1	40,6	40,8	-0,1
Toezicht op beleggingsonder-nemingen en beheerders van beleggingsinstellingen	8,7	8,6	9,5	9,1	0,3
Toezicht op betaalinstellingen	10,0	10,5	12,0	11,8	0,2
Toezicht op trustkantoren	5,6	5,9	7,4	7,1	0,4
Toezicht op overige Wwft instellingen	0,6	0,5	0,4	0,6	-0,2
Toezicht op crypto-aanbieders	2,2	3,0	4,4	3,9	0,5
Financieel toezicht Bonaire, Sint Eustatius en Saba	1,5	1,2	1,5	1,5	0,1
Totaal Toezicht	**188,2**	**197,0**	**218,1**	**220,2**	**-2,1**
Resolutie banken	10,1	10,3	8,9	9,1	-0,3
Resolutie verzekeraars	5,6	5,4	5,8	6,8	-1,0
Depositogarantiestelsel (NL)	7,0	6,9	6,0	6,0	-0,0
DGS Bonaire, Sint Eustatius en Saba	0,2	0,2	0,2	0,3	-0,1
DGS Coulanceregeling		–			–
Totaal Resolutie en Dgs	**22,9**	**22,8**	**20,8**	**22,2**	**-1,4**
Totaal ZBO	**211,1**	**219,8**	**238,9**	**242,4**	**-3,5**

2 Speerpunten en belangrijkste activiteiten 2023

In dit hoofdstuk leest u hoe DNB in 2023 invulling heeft gegeven aan haar zbo-taken. Er wordt een overzicht gegeven van de sector-overstijgende toezichtinspanningen en -resultaten van DNB en er wordt ingegaan op enkele belangrijke toezicht-activiteiten per sector. Het uitgangspunt hierbij is dat DNB zich richt op een solide, betrouwbare, wendbare en afwikkelbare financiële sector. Dit doen wij door op risicogebaseerde en proportionele wijze toezicht te houden op financiële instellingen. Door de uitvoering van haar toezichttaak wil DNB bijdragen aan het publieke vertrouwen in financiële instellingen.

2.1 Bereikte resultaten Toezicht

In aanvulling op ons reguliere toezicht en actuele ontwikkelingen, heeft DNB aandacht voor de structurele uitdagingen binnen toezicht. In haar Visie op Toezicht heeft DNB drie speerpunten geformuleerd die zij nodig acht voor effectief en doelmatig toezicht: inspelen op technologische vernieuwing, sturen op duurzaamheid en toekomstgerichtheid en de aanpak van financieel-economische criminaliteit. In de volgende paragrafen leest u een overzicht van de belangrijkste toezichtinspanningen en -resultaten op deze speerpunten in 2023.

2.1.1 Speerpunt 1 – DNB speelt in op technologische vernieuwing in de financiële sector

Voor de digitalisering van Toezicht heeft DNB zich in 2023 toegelegd op het (verder) digitaliseren van het bestaande toezichtketenproces, inclusief de informatie-uitwisseling met de sector. Deze focus heeft er toe geleid dat ultimo 2023 meer dan 75% van het toezichtketenproces digitaal wordt ondersteund, waar we initieel 60% als doel hadden gesteld. Daarnaast kunnen instellingen meer dan 95% van hun aanvragen en meldingen via het 'Mijn DNB' portaal indienen en wordt de afhandeling binnen DNB digitaal ondersteund.

Binnen 'Mijn DNB' hebben we met Surveyor nieuwe *tooling* voor kwalitatieve uitvragen ontwikkeld. Hiermee kunnen instellingen eenvoudiger en minder foutgevoelig hun kwalitatieve data aanleveren bij DNB. Het is daarbij nu ook mogelijk om eerder ingezonden antwoorden met een druk op de knop over te nemen, wat efficiënter is voor de instellingen. Alle kwalitatieve uitvragen voor niet-financiële risico's lopen nu via dit portaal, waar de doelstelling voor 2023 90% was. Ook voor de meeste andere kwalitatieve uitvragen heeft DNB deze *tooling* al ingezet. Daarnaast is in 2023 'Dataloop' voor verzekeraars live gegaan; hiermee kunnen DNB en instellingen eenvoudig en in één omgeving communiceren over de validatie van ingezonden kwantitatieve rapportages van verzekeraars. Dit geeft zowel DNB als de verzekeraars overzicht en bespaart op deze manier beiden tijd. Instellingen waarderen het 'Mijn DNB' portaal met een 7,0, gelijk aan de doelstelling die we ons hebben gesteld; noemenswaardig is de waardering voor 'Dataloop' met een 7,5. Het realiseren van een berichtenbox om formele communicatie met instellingen ook via 'Mijn DNB' te laten verlopen is niet gelukt in 2023, omdat de ontwikkeling van Surveyor en een no-code oplossing voor risicoscores waarmee toezichthouders zonder programmeerkennis eenvoudig risicomodellen kunnen ontwikkelen meer capaciteit hebben gevraagd. Hierdoor duurt het langer voordat we ons doel voor 'Mijn DNB' realiseren om voor instellingen een volledig overzicht van hun formele interactie en dataverzoeken op één plek te realiseren in 'Mijn DNB'; in 2024 bekijken we opnieuw welke oplossing op 'Mijn DNB' de meeste waarde toevoegt.

Bij de 'InnovationHub', waarbij instellingen en andere derde partijen terecht kunnen voor vragen over innovaties en regelgeving, is het gelukt om 100% van de ontvangen vragen (109 vragen in totaal) binnen 4 weken te

beantwoorden. Het doel voor 2023 was minimaal 80%. De dialoog met de financiële sector over technologie is in 2023 vernieuwd. Het 'iForum' concentreert zich op de digitale interactie tussen DNB en instellingen, in het bijzonder via de 'Mijn DNB' *user group*. Zo houden we de sector op de hoogte van de ontwikkelingen van het 'Mijn DNB' portaal én nemen we hun input mee bij de doorontwikkeling van dit portaal. De beleidsmatige dialoog met de sector over technologische onderwerpen vindt in verschillende vormen plaats (oa rondetafels, workshops, consultaties), die zijn opgenomen in de sinds 2023 gepubliceerde 'technologiekalender').[3] Voor besprekingen met de sector op strategisch niveau organiseert DNB een 'Strategisch overleg technologie', dat op 17 januari 2024 voor het eerst plaatsvond, met als hoofdonderwerp artificiële intelligentie in de financiële sector.

De waardering onder de interne gebruikers, de toezichthouders, is toegenomen van een 5,8 eind 2022 tot een 6,5 in 2023. Dashboards ondersteunen het toezichtproces met instellingsspecifieke overzichten van alle risicoscores en veranderingen daarin sinds de vorige meting én helpen bij het plannen en herprioriteren van toezichtactiviteiten. Gerichte interne trainingen met inzet van het 'DNB Digital Skills Framework' hebben in 2023 bijgedragen aan het benutten van kansen van technologie om onze efficiëntie en effectiviteit te verhogen.

In 2023 hebben we voor het eerst gebruik gemaakt van een nieuwe applicatie voor automatische risicoscores, waarmee we kwantitatieve rapportages van instellingen automatisch kunnen vertalen in risicoscores, met het doel om in 2024 alle risicoscores met deze applicatie te berekenen. Dashboards ondersteunen vervolgens de beoordeling van deze risicoscores. Het 'Mijn Toezicht' portaal hebben we uitgebreid; er zijn nu overzichten van openstaande risicoprogramma's waarmee toezichthouders inzichten in risico's kunnen krijgen met het oog op identificatie of mitigatie van (nieuwe) risico's.

Het gebruik en de gebruiksvriendelijkheid van ons 'CRM Dynamics' systeem nam in 2023 weliswaar toe, maar blijft in onderzoek onder de gebruikers wel achter bij de gemiddelde waardering van applicaties. Het CRM-systeem is van belang bij eerder genoemde risicoprogramma's en het beoordelingsproces van de aanvragen en meldingen die instellingen doen. Het achterblijvende gebruiksgemak betekent dat het DNB meer tijd kost om risicoprogramma's, aanvragen en meldingen te verwerken. In 2023 zijn we hiervoor een verbetertraject gestart dat doorloopt in 2024. Het vereenvoudigen van dit systeem, aanvullende opleidingen en sturen op adoptie moeten de interne beoordelingen versnellen, waardoor we instellingen sneller een terugkoppeling kunnen geven over hun aanvragen en meldingen.

In 2023 hebben we de *business case* en het projectplan opgesteld voor het toekomstige datalandschap; conform dit plan hebben we de IT-architectuur opgesteld voor het toekomstige datalandschap. In 2024 beginnen we op basis daarvan met het opleveren van de eerste dataproducten; zo komt er een nieuwe oplossing om grote databestanden zoals *loan tapes* sneller te ontvangen en te verwerken.

Op het terrein van innovatie heeft het Toezicht van DNB zich gericht op *textmining* (*Natural Language Processing* (NLP)). DNB ontvangt grote hoeveelheden documenten en NLP kan helpen die grote hoeveelheden teksten te structureren en eenvoudiger doorzoekbaar te maken. Zo is er een applicatie ontwikkeld waarmee toezichthouders alle documenten van een onder toezicht staande instelling snel kunnen doorzoeken op relevante risicotermen.

Cyber

Binnen de financiële sector is de aanhoudende verhoogde cyberdreiging nog steeds een belangrijk zorgpunt. Sinds een aantal jaren wordt in Nederland en binnen de financiële sector een verhoogde cyberdreiging

3 Voorlopige Technologiekalender 2023 | DNB Toezicht – contact met de sector

waargenomen. In 2023 is het dreigingsbeeld geactualiseerd. DNB onderzoekt jaarlijks gericht bij individuele instellingen de weerbaarheid bij cyberaanvallen. Ook lag de focus in 2023 meer specifiek op het handelingsperspectief van instellingen op het moment dat zij getroffen zouden worden door een cyberaanval. Uit onderzoek is gebleken dat instellingen hun weerbaarheid tegen cyberaanvallen verbeterden, maar dat verdere inspanning nodig is, onder andere in het op orde houden van de cyberhygiëne.

Wij zien dat cyberdreiging steeds vaker op de bestuursagenda staat. Dit is een positieve ontwikkeling. Vanuit DNB wordt al langere tijd ingezet op het vergroten van het kennisniveau van bestuurders en (interne) toezicht-houders op het gebied van ICT-security en -governance. Daarnaast werkt DNB al een aantal jaar succesvol samen met de financiële sector om beter bestand te zijn tegen cyberaanvallen. Dit gebeurt binnen het programma TIBER-NL.

Ten slotte is in 2023 nadrukkelijker aandacht besteed aan de voortgang van de uitvoering van de *Digital Operational Resilience Act* (DORA) die vanaf 17 januari 2025 in werking zal treden. Via gerichte onderzoeken, rondetafels en informatie-sessies is de sector meegenomen in de uitwerking van DORA in specifieke RTS en ITS (*Regulatory- en Implementation Standards*) standaarden die in Europa zijn uitgebracht. Daarnaast is de *Good Practice* Informatie-beveiliging met de komst van DORA in 2023 voor de sectoren Verzekeren en Pensioenen geactualiseerd. Daarbij is ook een eerste inventarisatie uitgevoerd van de wijze waarop toezicht zal worden gehouden op DORA.

2.1.2 Speerpunt 2 – DNB stuurt op duurzaamheid

Financiële instellingen zijn wettelijk verplicht materiële risico's, waaronder *Environmental, Social & Governance* (ESG)-risico's, zoals klimaat en milieu, te beheersen. Afgelopen jaar heeft DNB in samenwerking met het Planbureau voor de Leefomgeving en de Universiteit Wageningen een eerste scenario-analyse gedaan naar de financiële risico's van natuuraantasting en gerelateerde beleidsmaatregelen voor de financiële sector. Dit geeft een eerste kwantitatieve inschatting van de mogelijke consequenties van (het uitblijven van) natuur gerelateerd beleid. Verder onderzoek is nodig om zicht te krijgen op de impact op de Nederlandse financiële stabiliteit en om beleidsconclusies te trekken. Hierbij zullen we ook nagaan op welke manier de *Corporate Sustainability Reporting Directive* (CSRD) nuttige input kan bieden.

Om instellingen te ondersteunen heeft DNB in 2023 een 'Gids voor de beheersing van klimaat- en milieurisico's' gepubliceerd met aandachts-punten en *good practices* omtrent strategie, governance, risicomanagement en informatievoorziening[4]. In 2023 is op basis van deze Gids een *self-assessment* uitgestuurd naar een representatieve groep pensioenfondsen en verzekeraars om te inventariseren hoe hun beheersing ervoor staat. Uit deze analyse blijkt dat de mate van integratie van klimaat- en milieurisico's sterk uiteenloopt. Enerzijds zijn bijna alle onderzochte instellingen begonnen met het in kaart brengen van de risico's, anderzijds vinden we dat dit proces in meer dan 50% van de gevallen nog onvoldoende is. Ook is verbetering nodig in de risico identificatie- en beheersingsprocessen.

In het toezicht op de grootbanken hebben we in 2023 de voortgang gemonitord op de in 2022 vastgestelde tekortkomingen in de beheersing van klimaat- en milieurisico's. Een deel van de banken heeft dit conform verwachtingen gedaan. De rest heeft instellingsspecifieke eisen opgelegd gekregen om deze tekortkomingen te herstellen. Aan het eind van 2024 worden banken geacht om aan alle toezichtverwachtingen te hebben voldaan. Op basis van toezichtonderzoeken bij kleine- en middelgrote banken concluderen we dat alle instellingen in ieder geval zijn gestart met het identificeren van de impact van klimaat- en milieurisico's op de prudentiële risicocategorieën. De volwassenheid hiervan verschilt. Voor alle banken geldt dat er op dit vlak nog (flinke) stappen te zetten zijn.

4 De Gids is van toepassing op verzekeraars, pensioenfondsen, premiepensioeninstellingen, beleggingsondernemingen en -instellingen (bobi's) en elektronischgeld- en betaalinstellingen. De handvatten in deze Gids sluiten waar mogelijk aan bij de *supervisory expectations* van de ECB, die van toepassing zijn op de bancaire sector.

Ook heeft DNB in 2023 internationaal bijgedragen aan een passend regelgevend kader voorndom ESG-risico's door deelname aan beleidsgremia als de Europese Bankenautoriteit (EBA), Europese Pensioen- en Verzekeringsautoriteit (EIOPA) en het *Basel Committee on Banking Supervision* (BCBS). DNB is nauw betrokken bij het EBA-werk rondom de beheersing van ESG-risico's en heeft bijgedragen aan het rapport met aanbevelingen om ESG-risico's beter in Pijler 1 van het prudentiële raamwerk te vangen. Daarnaast geeft DNB (mede)leiding aan een werkstroom van de BCBS die onderzoekt of verdere beleidsmaatregelen t.a.v. klimaatrisico nodig zijn. Dit heeft onder andere geleid tot een BCBS-consultatiedocument over publicatievereisten. Ook is DNB in verschillende rollen actief in het mondiale *Network of Central Banks and Supervisors for Greening the Financial System* (NGFS), dat in 2023 onder meer, onder co-voorzitterschap van DNB, een conceptueel raamwerk voor het beoordelen van bredere natuur gerelateerde risico's heeft gepubliceerd. Ten slotte heeft DNB het Ministerie van Financiën geadviseerd bij de onderhandelingen over de herziening van de Europese regelgeving voor banken, de *Capital Requirements Regulation 3/Capital Requirements Directive 6* (CRR3/CRD6). Dit omvat ook voorstellen rondom ESG-risico's, inclusief de introductie van prudentiële transitieplannen. DNB en het Ministerie van Financiën stonden positief tegenover deze voorstellen en het is waarschijnlijk dat deze de finale wettekst halen (publicatie volgt in 2024).

2.1.3 Speerpunt 3 – DNB is streng op financieel-economische criminaliteit

Toezicht op het voorkomen en aanpakken van financieel-economische criminaliteit, zoals witwassen, corruptie, financiering van terrorisme en belastingcriminaliteit, heeft vwas in 2023 zeer actueel naar aanleiding van de oorlog in Oekraïne.

In 2023 heeft DNB verdere stappen gezet met betrekking tot het risicogebaseerd invullen van de verplichtingen van de financiële sector bij het voorkomen en bestrijden van financieel-economische criminaliteit en ons toezicht daarop. Dit mede naar aanleiding van het rapport 'Van herstel naar balans' dat we in 2022 publiceerden. De dialoog met de sector over uitdagingen bij deze risicogebaseerde benadering was in 2023 intensief. Zo vond een serie rondetafelbijeenkomsten met vertegenwoordigers van de bancaire sector plaats over een effectieve risico-identificatie van klanten, waarbij onder andere is gesproken over voortdurende controle van klanten, de identificatie van de *Ultimate Beneficial Owner* (UBO) en de omgang met *politically exposed persons*. DNB heeft de inzichten uit deze gesprekken gebruikt voor de herziening van de DNB Leidraad Wwft, die eind 2023 in een consultatieversie is gepubliceerd onder de naam 'DNB *Q&A* en *Good Practices* Wwft'. Hierop is een groot aantal reacties binnengekomen, die verwerkt worden in een feedbackstatement, waarna de definitieve versie in 2024 wordt gepubliceerd. Ook de bancaire sector zelf heeft op basis van de rondetafelbesprekingen, in de vorm van zogenaamde *industry baselines*, de risicogebaseerde toepassing van de Wwft nader uitgewerkt.

Sancties en het tegengaan van illegale financiële dienstverlening vormden een prioriteit van DNB in 2023. Twee themaonderzoeken op het gebied van sancties zijn afgerond. Aan het eerste themaonderzoek naar de effectiviteit en efficiëntie van sanctiescreeningsystemen hebben 31 instellingen (banken en betaalinstellingen) deelgenomen, waarvan een derde een brief heeft ontvangen met de boodschap dat herstelacties worden verwacht. De uitkomsten van het tweede themaonderzoek bij instellingen uit verschillende sectoren (banken, betaalinstellingen, verzekeraars, pensioenfondsen, trustkantoren en crypto-aanbieders) zijn aan de individuele instellingen teruggekoppeld, waarbij verwachtingen zijn geuit ten aanzien van de opvolging. Ook heeft DNB bijgedragen aan de door het kabinet ingezette modernisering van het Nederlandse sanctiestelsel, onder meer door het leveren van inbreng op conceptteksten en het tijdelijk op verzoek van het Ministerie van Financiën vervullen van een functie bij het ontvangen van meldingen naar aanleiding van Europese sanctieverordeningen.

DNB heeft de aanpak van ongeregistreerde cryptodienstverleners onverminderd voortgezet. Indien het vermoeden bestaat dat een crypto-

dienstverlener niet aan de registratieplicht voldoet, start DNB een onderzoek. Het toezicht van DNB is erop gericht om overtredingen van de registratieplicht zo effectief mogelijk aan te pakken. Waar nodig wordt hierbij gebruik gemaakt van formele handhavingsmaatregelen. Naar aanleiding van interventies van DNB hebben verschillende ongeregistreerde cryptodienstverleners hun activiteiten in Nederland reeds beëindigd of zullen dat op korte termijn doen.

DNB zet steeds vaker moderne IT-middelen en een datagedreven-aanpak in om effectiever toezicht te kunnen houden op financieel-economische criminaliteit. Het afgelopen jaar is onder meer gebruik gemaakt van diverse *data science*-technieken bij de dossierselectie om te controleren of een instelling voldoet aan de vereisten van de Wft en Wwft.

DNB heeft zich ook in 2023 ingezet voor een verdere versterking van de anti-witwasketen, zowel binnen Nederland als internationaal. Zo heeft DNB een actieve bijdrage geleverd door deelname aan verschillende projecten binnen het Financieel Expertise Centrum (FEC). Deze projecten zagen onder meer toe op de aanpak van illegale trustdienstverleners, ongeregistreerde aanbieders van cryptodiensten en misbruik van rechtspersonen. Daarnaast heeft DNB een actieve bijdrage geleverd aan het FEC Informatie Platform door middel van kennis- en informatiedeling. DNB zet zich ook in voor samenwerking over de landsgrenzen heen. Eind 2023 is op Europees niveau besloten tot oprichting van een Europese anti-witwas autoriteit (AMLA). DNB ziet veel meerwaarde in een dergelijke toezichthouder en denkt actief mee over hoe deze zo effectief mogelijk kan samenwerken met nationale toezichthouders zoals DNB.

2.1.4 Bereikte resultaten Resolutie en DGS

Deze paragraaf bevat een overzicht van de belangrijkste resultaten op het gebied van Resolutie en het Depositogarantiestelsel (DGS), aan de hand van de prioriteiten die DNB zich voor deze taken in 2023 had gesteld:

1. **Operationaliseren van resolutieplannen en afwikkelbaarheid**. Voor zowel banken als verzekeraars is de (voortgang in de) afwikkelbaarheid gemeten en zijn de uitkomsten met de instellingen besproken.
2. **Operationaliseren van resolutie-instrumenten**. De instrumenten *bail-in*, *sale of business* en de inzet van de bijzondere bestuurder zijn verder ontwikkeld, maar liggen door capaciteitsgebrek achter op schema. Er is contact geweest met een groot aantal interne – en externe stakeholders om het draagvlak verder te vergroten. Ook hebben er diverse crisis-simulaties plaatsgevonden.
3. **Beleidsbeïnvloeding.** DNB heeft een actieve rol gespeeld in de trajecten op het gebied van de herziening van het Europese afwikkelkader voor middelgrote- en kleine banken (CMDI), de Europese harmonisatie van herstel en afwikkeling van verzekeraars (IRRD), en het onderzoek naar een Nederlands verzekeringsgarantiestelsel (IGS).
4. **Verstevigen Nederlandse Depositogarantie.** In 2023 heeft de focus gelegen op het bevorderen van de publieksbekendheid, het implementeren van lessen uit het faillissement van Amsterdam Trade Bank en het verder verbeteren van de door banken aangeleverde DGS-gegevens.

Zie paragraaf 2.2.10 t/m 2.2.12 voor een uitgebreidere toelichting op de geboekte resultaten per taak.

2.2 Toelichting per deelsector/deeltaak

In de sectorspecifieke paragrafen gaan we in op de resultaten per sector en de specifieke aandachtsgebieden voor 2023.

2.2.1 Banken

In 2023 lag de focus in het bankentoezicht, naast het reguliere toezichtproces, onder meer op risico's in kredietportefeuilles voor banken, ontwikkelingen op de Nederlandse huizenmarkt en het risicomanagement van banken ten aanzien van aflossingsvrije hypotheken. Mede naar aanleiding van de onrust binnen de Amerikaanse bankensector en de

problemen bij de Zwitserse bank Credit Suisse is meer aandacht besteed aan rente- en liquiditeitsrisico's. Ook ging aandacht uit naar risico's met een structureel karakter, waaronder datakwaliteit, duurzaamheid en cyberrisico's. In het bankenbeleid is blijvende aandacht geweest voor de implementatie van het Bazel III-pakket in Europa. DNB heeft prioriteit gegeven aan een risicogebaseerde aanpak voor financieel-economische criminaliteit.

Als gevolg van de onderbezetting bij DNB in 2023 door verloop en een krappe arbeidsmarkt zijn bepaalde werkzaamheden niet of verminderd uitgevoerd. Zo was onder andere sprake van uitstel van horizontale analyses en bancaire expertise werkzaamheden ter ondersteuning van het toezicht. Het toezicht op kleine bijkantoren van Europese *Significant Institutions* (SI's) in Nederland is afgeschaald. Er was bovendien sprake van aanpassingen in de planning en scope van on-site onderzoeken. Ook is een aantal beoordelingen van interne modellen uitgesteld, waardoor ook minder inhuurbudget benodigd was dan voorzien. Dit alles heeft geresulteerd in een minder scherp beeld op de risico's en daarmee voor een tijdelijke overschrijding van de (reeds hogere) DNB risicobereidheid.

Dit jaar zijn de banken wederom beoordeeld in het jaarlijkse *Supervisory Review and Evaluation Process* (SREP), waarbij wordt beoordeeld welke risico's banken lopen en of zij die risico's naar behoren beheersen. De risicoscores uit de SREP zijn richtinggevend voor de kapitaaleisen. DNB en de ECB hebben aan de hand van de SREP de toezichtvereisten en -verwachtingen voor 2024 aan de banken kenbaar gemaakt. De uitgangspositie van banken blijft goed, mede dankzij de relatief sterke kapitaal- en liquiditeitsbasis.

DNB houdt in haar toezicht rekening met actuele ontwikkelingen binnen de macro-economische omgeving en de financiële sector. Zo is het afgelopen jaar onder meer extra aandacht uitgegaan naar rente- en liquiditeitsrisico's, mede naar aanleiding van de onrust binnen de Amerikaanse bankensector en de problemen bij Credit Suisse. DNB en de ECB hebben bij het ontstaan van de marktonrust de toezichtintensiviteit direct verhoogd en gekeken of soortgelijke problemen ook hier kunnen ontstaan. De oorzaken die ten grondslag lagen aan deze problemen deden zich in Nederland niet voor, onder meer als gevolg van strengere eisen en geharmoniseerd toezicht.

Kredietrisicomanagement was in 2023 in zowel het reguliere als het on-site toezicht een prioriteit. DNB heeft de directe en indirecte effecten van de stijgende rente op de kredietblootstellingen van Nederlandse banken in 2023 nauwlettend gevolgd. Vanuit toezichtperspectief is het belangrijk dat banken over adequate controlekaders beschikken waarmee ze tijdig risico's kunnen identificeren en dienovereenkomstig kunnen handelen.

Datakwaliteit

In 2023 was datakwaliteit een belangrijk aandachtspunt in het bankentoezicht. Voor effectief risicomanagement en toezicht is het cruciaal dat banken hun datakwaliteit op orde hebben. Datakwaliteitsproblemen bij Nederlandse banken worden door DNB gezien als een belangrijke oorzaak van andere tekortkomingen, zoals vertraging in het ontwikkelen van kredietrisicomodellen en het niet effectief kunnen monitoren van leningenportefeuilles. In 2023 zijn onder meer voorbereidingen getroffen voor toekomstige afdwingbaarheid van maatregelen opgelegd door de toezichthouder, gebaseerd op BCBS239. Daarnaast is er een gids ter consultatie gepubliceerd, die banken handvatten biedt bij *risk data aggregation and reporting*.

IT- en Cyberrisico's

Het verbeteren van de beheersing van IT- en cyberrisico's is afgelopen jaar een belangrijk thema geweest. Drie voorbeelden zijn: het ontwikkelen en toepassen van een nieuwe methodologie voor het beoordelen van de cyberhygiëne bij banken, het in kaart brengen van de uitbestedingsketens om concentratie- en ketenrisico's te identificeren en het testen van DNB's interne processen omtrent het afhandelen van grote incidenten bij banken. Deze ontwikkelingen dragen bij aan het verhogen van de *resilience* van

instellingen tegen cyberdreigingen en zorgen voor een effectievere reactie op incidenten.

Stresstest
In 2023 is een EU-brede stresstest uitgevoerd, waarin is geanalyseerd hoe de kapitaalposities van SI's zich over een periode van drie jaar, tot en met eind 2025, ontwikkelen in zowel een basisscenario als een ongunstig scenario. Die analyse levert toezichthouders, banken en andere marktpartijen een gemeenschappelijk analytisch kader op. De uitkomsten van de stresstest worden gebruikt bij de beoordeling van de Pijler 2-kapitaalbehoefte van individuele banken binnen de SREP.

Aflossingsvrije hypotheken
Aflossingsvrije hypotheken hebben, ten opzichte van hypotheken waarop tijdens de looptijd wordt afgelost of waar een gekoppeld spaarproduct tegenover staat, een hoger risicoprofiel. Dit vraagt om een daarbij passend risicobeheer. In 2023 heeft de ECB het risicomanagement door de SI's van de omvangrijke portefeuille aflossingsvrije hypotheken beoordeeld. Ook zijn de plannen, gericht op risicoreductie die de banken eind 2022 hebben aangeleverd, beoordeeld. DNB was betrokken bij beide beoordelingen.

Risicogebaseerd toezicht
In 2023 is een nieuw *risk tolerance framework* (RTF) voor SI's geïmplementeerd. Het RTF speelt een belangrijke rol in de beweging naar een meer risicogebaseerde toezichtscultuur die toezichthouders in staat stelt hun activiteiten af te stemmen op de individuele situatie van een bank. Eén van de belangrijkste toezichtprocessen waarop het RTF wordt toegepast, is de nieuwe *multi-year approach* (MYA) binnen de SREP. De MYA stelt toezichthouders in staat zich te concentreren op de risico's waar het meeste onderzoek en interventies noodzakelijk zijn. Ook voor de *Less Significant Institutions* (LSI's) is de toezichtintensiteit dit jaar opnieuw bepaald aan de hand van het risicoprofiel van de instellingen. Hiermee worden schaarse resources ingezet op de grootste risico's.

Bankenbeleid
Na de publicatie van de wetsvoorstellen voor CRR3 en CRD6 door de Europese Raad en het Europese Parlement eind 2022 en begin 2023, hebben de Europese instanties zich hier in 2023 verder over gebogen. De wetsvoorstellen beogen zowel de Finale Bazel III-standaarden voor banken te implementeren als de eisen op andere onderwerpen (o.a. toetsingen) te verbeteren. In juni 2023 is er een voorlopig akkoord gepubliceerd[5]. Het finale wetvoorstel wordt begin 2024 verwacht. DNB heeft het Ministerie van Financiën technisch advies gegeven tijdens de onderhandelingen in Brussel en aandacht gevraagd bij relevante stakeholders voor een tijdige en volledige implementatie van de Bazelse afspraken[6].

In 2023 heeft DNB een studie uitgevoerd naar het bedrijfsmodel van banken. Hierbij werd ook aandacht besteed aan maatschappelijke verwachtingen, de veranderde renteomgeving en ontwikkelingen op het gebied van digitalisering en duurzaamheid.

Hiernaast werkt DNB samen met de EBA en de BCBS aan geharmoniseerd beleid voor bankentoezicht. In deze fora is onder andere aandacht besteed aan renterisico's, liquiditeitsrisico's en effectiviteit van toezicht waar banken aan moeten voldoen. Dit vooral in het licht van de onrust in het voorjaar van 2023.

Integriteit
In 2023 heeft DNB extra prioriteit gegeven aan het risicogebaseerd invullen van de verplichtingen van de bankensector bij het voorkomen en bestrijden van financieel-economische criminaliteit in de bankensector en ons toezicht daarop. In het hoofdstuk over integriteitstoezicht gaan we nader in op de met de sector gevoerde rondetafelgesprekken en opgeleverde producten.

5 Banking sector: Provisional agreement reached on the implementation of Basel III reforms – Consilium (europa.eu)
6 Snelle en volledige invoering Bazel 3 belangrijk voor Europese banken (dnb.nl)

Voor ons reguliere toezicht bij banken geldt dat in 2023 een belangrijk deel van onze capaciteit is besteed aan het monitoren en beoordelen van de voortgang in herstel- en verbeterprogramma's. We zien dat er steeds meer banken zijn die de herstelfase achter zich kunnen laten, of hier dichter bij komen. Deze instellingen kunnen vanuit een *business as usual* situatie verder bouwen aan de volwassenheid van het risicomanagement op dit terrein. Tegelijkertijd geldt dat herstelprogramma's nog steeds regelmatig vertraging oplopen vanwege de hardnekkige problematiek die eraan ten grondslag ligt. Ook zien we nog steeds banken waar uit onderzoeken blijkt dat er nog veel werk moet worden verricht, of banken die na een periode van *business as usual* toch weer in een situatie belanden waarin wederom herstel nodig is.

De gerealiseerde inzet met betrekking tot banken is weergegeven in tabel 3.

Tabel 3 Gerealiseerde capaciteitsinzet toezichtactiviteiten banken

Personele inzet toezichtactiviteiten banken	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Budget 2023	R2023 – B2023
	fte	fte	Fte	fte	fte
Bank SI					
Inzet	189,1	195,4	191,1	195,2	-4,1
Bank LSI					
Inzet	111,6	109,1	111,5	116,1	-4,6
Totaal	**300,6**	**304,5**	**302,6**	**311,3**	**-8,7**
Deelbegroting	€ mln	€ mln	€ mln	€ mln	€ mln
Totaal begroting SI's	54,5	58,3	62,0	62,5	-0,5
Totaal begroting LSI's	30,6	32,0	35,1	36,0	-0,9
Totaal begroting	**85,1**	**90,4**	**97,1**	**98,5**	**-1,4**

2.2.2 Verzekeraars

Voor verzekeraars kenmerkte 2023 zich, net als 2022, als een jaar met sterke rente- en inflatieontwikkelingen, de realisatie van een grote M&A transactie in Nederland en waren er veel ontwikkelingen in het langlopende dossier rond claims naar aanleiding van beleggingsverzekeringen. Tegelijkertijd was er, als gevolg van de krappe arbeidsmarkt in 2023, sprake van onderbezetting in het toezicht op verzekeraars. Hierdoor zijn werkzaamheden geprioriteerd en dat heeft gezorgd voor een tijdelijke overschrijding van de (reeds hogere) DNB risicobereidheid, zoals vastgelegd in de Verklaring Risico Tolerantie Toezicht (VRTT). Daarnaast heeft DNB minder bijdrages kunnen leveren aan bijvoorbeeld EIOPA en het Verbond van Verzekeraars (VvV).

Voorbeelden van activiteiten die DNB minder heeft uitgevoerd zijn:
het doorlopend basisprogramma, zoals de *Own Risk and Solvency Assessment* (ORSA) beoordeling en gesprekken met de sector. We hebben minder inzet gepleegd op *cross border* activiteiten;

- het verdiepende risicoprogramma, waaronder vijf *deep dives*, twee on-sites en op twee risico-mitigerende programma's en zijn de follow-up van diverse *deep dives* en on-sites uitgesteld dan wel vertraagd;
- Uitvoering van themaonderzoeken naar herverzekeringen door kleine verzekeraars en het sectorbrede onderzoek naar *Future Management Actions* (FMA's) zijn uitgesteld naar 2024 en de thema onderzoeken 'Uitgestelde belastingen' en 'Rente & inflatie' zijn vertraagd.

Naast het doorlopend basistoezicht, stonden er in 2023 vier specifieke thema's centraal in het toezicht op verzekeraars: rente en inflatie, duurzaamheid, risicomarge en cyberweerbaarheid en uitbesteding. Hieronder wordt voortgang op deze themaonderzoeken toegelicht.

Themaonderzoek Rente en Inflatie

DNB heeft zich gericht op het verbeteren van het inzicht in de risico's en kwetsbaarheden van verzekeraars voor rente- en inflatieschokken. Het onderzoek naar inflatie heeft DNB waardevolle inzichten opgeleverd over

hoe verzekeraars met inflatie omgaan. De resultaten zijn gedeeld met de sector door middel van een *Good Practice* voor het beheersen van inflatierisico's bij verzekeraars. Deze *Good Practice* biedt instellingen, die onder toezicht staan van DNB, handvatten om het inflatierisico te beheersen. Daarnaast hebben de instellingen een individuele terugkoppeling ontvangen. De conclusie uit het renteonderzoek is dat verzekeraars de renterisico beheersing bij de sterk stijgende rente over het algemeen voldoende op orde hebben, gezien de over het algemeen stabiel gebleven solvabiliteitsratio's en de gestegen economische ratio. Bij vrijwel alle verzekeraars zijn, in meer of mindere mate, incidenten geweest. Dit heeft geleid tot een set aan aandachtspunten en conclusies die kunnen bijdragen aan een betere beheersing van het renterisico.

Themaonderzoek Duurzaamheid
In 2023 heeft DNB de 'Gids voor beheersing van klimaat- en milieurisico's' uitgebracht. Met deze Gids geeft DNB de sector handvatten voor de beheersing van deze risico's. Bij 23 verzekeraars is op basis van de Gids een zelfbeoordeling uitgevoerd om meer inzicht te krijgen in de voortgang van de implementatie van duurzaamheidsthema's in de reguliere bedrijfsvoering. De resultaten van de zelfbeoordeling op het gebied van duurzaamheid zijn teruggekoppeld naar de sector. De conclusie van de zelfbeoordeling luidde dat verzekeraars een start hebben gemaakt met het incorporeren van duurzaamheidsrisico's in de bedrijfsvoering, maar dat er nog veel werk verzet moet worden, bijvoorbeeld op het gebied van risicomanagement, waar nog gewerkt moet worden aan risicobereidheid, -indicatoren en -limieten.

Themaonderzoek Risicomarge
Het doel van het onderzoek in 2023 was om beter inzicht te krijgen in hoe verzekeraars de risicomarge vaststellen en in het risicomanagement gebruiken. Uit het onderzoek concluderen we dat veel verzekeraars zorgen voor een goede inbedding van de berekening van de risicomarge in het modellandschap en dat voor meerdere onderdelen van de risicomarge veel verzekeraars vergelijkbare en begrijpelijke keuzes maken. We zien hierbij twee aandachtspunten. Ten eerste heeft bij een aantal verzekeraars de gevoeligheid van de risicomarge voor nadelige scenario's een te kleine rol in risicomanagement. Ten tweede is bij een aantal verzekeraars de onderbouwing van belangrijke parameters en toegepaste benaderingen te beperkt.

De resultaten zijn aan de sector teruggekoppeld tijdens de 'Verzekeringsmiddag' in november 2023 en worden in 2024 gepubliceerd in een nieuwsbericht.

Themaonderzoek informatiebeveiliging (IB), cybersecurity en uitbesteding
Het doel van het onderzoek in 2023 is om het zicht op hoe cybersecurity maatregelen door instellingen zijn geïmplementeerd, te actualiseren. Ook is nadrukkelijk aandacht besteed aan de implementatievoortgang van DORA. Uit toezichtsonderzoeken en dreigingsanalyses van DNB blijkt dat cyberdreigingen hoog zijn. DNB heeft in 2023 nadrukkelijk toezicht gehouden op deze gebieden en aangedrongen op verbeteringen bij instellingen, waarbij de verplichte implementatie van DORA in 2025 voor verzekeraars een belangrijke ontwikkeling is. DNB heeft instellingen verzocht om zich goed voor te bereiden op deze implementatie en heeft diverse publicaties, seminars en rondetafelgesprekken georganiseerd rond dit thema. DNB onderhoudt de *Good Practice* Informatiebeveiliging, waarin haar verwachtingen op het gebied van informatiebeveiliging in de gehele keten transparant zijn gemaakt.

Overige sectorbrede onderzoeken
De afgelopen jaren is onderzoek gedaan naar hoe instellingen omgaan met de wetgeving voor de verwerking van uitgestelde belastingen bij de berekening van de *Solvency* II kapitaalseis en *eligible own funds*. Speciale aandacht ging uit naar de aannames van overrendement, de onzekerheid daaromtrent en de veronderstelde herstelmaatregelen. In 2023 zijn vervolgvragen en bevindingen teruggekoppeld naar de instellingen, die waar nodig aan de slag zijn gegaan met het doorvoeren van verbeteringen – waar nodig.

DNB heeft in 2023 aandacht besteed aan wet- en regelgeving en ontwikkelingen in de sector, zoals de voorbereiding op de nieuwe pensioenregelgeving. Het ging hierbij met name om hoe verzekeraars van plan zijn om in te spelen op de Wet toekomst pensioenen (Wtp), of ze zich in voldoende mate voorbereiden en oog hebben voor de uitdagingen en risico's. Tevens is er interne en externe *guidance* ontwikkeld.

Andere werkzaamheden
In 2023 heeft DNB verdere stappen gezet om de toezichtmethodologie meer datagedreven te laten werken, de interne datakwaliteit te verhogen en het toezichtsproces verder te faciliteren via digitalisering. In 2023 zijn de applicaties 'Dataloop' en de dienst 'Kwalitatieve Uitvragen' live gegaan. Hiermee beoogt DNB het rapportageproces voor verzekeraars te verbeteren. Om de datakwaliteit van kwalitatieve uitvragen verder te verbeteren, is er ingezet op het steekproefsgewijs controleren van de bij de instellingen verkregen gegevens. Voor het eerst is er bij de vragenlijsten gebruik gemaakt van de mogelijkheid om antwoorden van het voorgaande jaar als suggestie op te nemen voor het antwoord in het huidige jaar (*pre-fill*). Dit is gedaan met het doel om de werklast voor instellingen te verlichten.

Solvency II
In 2023 is er veel aandacht besteed aan de voorstellen van de Europese Commissie op het gebied van *Solvency* II. DNB heeft het Ministerie van Financiën ondersteund bij de beoordeling van de voorstellen van de Europese Commissie.

Begin 2024 hebben de Raad van de Europese Unie (*European Council* (EC)) en het Europees Parlement (EP) een voorlopig akkoord bereikt over de herziening. Dit is later dan oorspronkelijk voorzien in 2022, daarom is DNB nog niet begonnen met de voorbereidingen op de inwerkingtreding. Daarnaast houdt DNB de ontwikkelingen met betrekking tot de *International Financial Reporting Standards* (IFRS) 17 nauwlettend in de gaten.

Integriteit
In 2023 heeft DNB onderzoek gedaan naar de naleving van de Wwft bij levens- en schadeverzekeraars, en naar de naleving van de Wwft en de sanctieregelgeving bij een bijkantoor van een buitenlandse levensverzekeraar. Daarnaast zijn er een thematisch en een verdiepend onderzoek uitgevoerd naar het risico op belangenverstrengeling en de beheersing daarvan bij verzekeraars. Uit deze onderzoeken blijkt dat het risico op belangenverstrengeling door veel verzekeraars niet altijd goed wordt geïdentificeerd en beoordeeld. We hebben ook aandachtspunten geconstateerd in de beheersing van dit risico, met name in de context van het integriteitsbeleid en de procedures en maatregelen, en het onafhankelijke toezicht door de compliancefunctie.

Verder is er een *deskresearch* uitgevoerd naar hoog- en laagrisicoproducten bij levensverzekeraars in het kader van de Wwft. De uitkomsten van dit onderzoek zijn in januari 2024 gepubliceerd[7] en maken helder dat een aantal specifieke verzekeringsproducten een laag risico kent en verzekeraars in deze met een vereenvoudigd cliëntenonderzoek kunnen volstaan.

Tot slot heeft DNB met de consultatie van de *Q&A's/Good Practices* Wwft een vervolg gegeven aan het op de bankensector gerichte rapport 'Van herstel naar balans'. In deze *Q&A's/Good Practices* Wwft biedt DNB ook handreikingen aan de verzekeringssector voor de uitleg en toepassing van de wettelijke verplichtingen met betrekking tot het voorkomen van witwassen en financieren van terrorisme.

7 Uitkomsten Datacontrole Onderzoek Verzekeraars (dnb.nl)

De gerealiseerde inzet met betrekking tot verzekeraars is weergegeven in tabel 4.

Tabel 4 Gerealiseerde capaciteitsinzet toezichtactiviteiten verzekeraars

Personele inzet toezichtactiviteiten verzekeraars	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Budget 2023	R2023 – B2023
	fte	fte	Fte	fte	fte
Totaal	**153,6**	**140,6**	**137,4**	**149,0**	**-11,6**
Deelbegroting	€ mln	€ mln	€ mln	€ mln	€ mln
Totaal begroting	**44,0**	**44,8**	**45,1**	**47,0**	**-1,9**

2.2.3 Pensioenfondsen en premiepensioeninstellingen

Het jaar 2023 stond onverminderd in het teken van de Wtp, die op 1 juli 2023 in werking is getreden. De uiterste transitiedatum voor pensioenfondsen naar het nieuwe stelsel is 1 januari 2028.

Verruiming kostenkader

Voor de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel is (tijdelijk) extra toezichtcapaciteit voorzien. Voor 2023 is daarom het kostenkader met € 5,4 mln verruimd (21 fte). De geraamde opschaling in 2023 is volledig gerealiseerd, door onder andere het werven van *young professionals* voor pensioentoezicht, de inhuur van externe expertise die niet bij DNB beschikbaar was en het opstarten van het Wtp-programma. DNB monitort doorlopend welke capaciteit benodigd is voor de Wtp-transitie.

Capaciteit door herprioriteren

Gedurende de transitieperiode vangt DNB de continue veranderingen in het werk mede op door herprioritering binnen het reguliere pensioentoezicht wat leidt tot een tijdelijke verhoging van de (reeds hogere) risicotobereidheid van het reguliere toezicht. Dit kan leiden tot hogere restrisico's.

De herprioritering heeft geleid tot het annuleren of verschuiven van werkzaamheden. In 2023 is het *private assets* onderzoek bij pensioenfondsen geannuleerd, het aantal deelnemende pensioenfondsen bij het *self assessment ESG* is verlaagd en er is spaarzaam omgegaan met de beschikbare capaciteit voor risicomitigatie. Zo is in het reguliere pensioentoezicht 22% van de totale hoeveelheid risicoscores buiten de VRTT van DNB in het toezicht geaccepteerd. Aan deze scores is bewust geen opvolging gegeven en de hieruit vrijgevallen capaciteit is ingezet voor het toezicht op de pensioentransitie.

Ongeveer 70% van het risicogebaseerde toezichtprogramma is gericht op de Wtp, terwijl ook de activiteiten in het basisprogramma grotendeels gericht zijn op de risico's die samenhangen met deze transitie.

Toezicht op de Wtp-transitie

De door de verruiming van het kostenkader en herprioritering vrijgekomen capaciteit heeft DNB ingezet voor het toezicht op de transitie van pensioenfondsen naar de Wtp. . Omdat er minder invaarbesluiten zijn aangemeld, is hier minder capaciteit op ingezet. Wel waren de voorbereidende werkzaamheden intensiever dan gepland.

De voortgang wordt gemonitord via een periodieke Wtp-uitvraag aan de sector. Daarnaast zijn diverse onderzoeken uitgevoerd bij pensioenuitvoerders naar hun Wtp-voorbereidingen en is in de tweede helft van 2023 gestart met het beoordelen van de eerste ontvangen invaaronderzoeken. Vanaf 1 juli 2023 was DNB (digitaal) gereed om de eerste invaarmeldingen te ontvangen. Ook is *guidance* over de Wtp uitgebracht om de sector duidelijkheid te geven over het toezicht van DNB op het nieuwe pensioenstelsel en de transitie ernaartoe. Verder heeft DNB in haar rol als adviseur en toezichthouder adviezen gegeven bij de afronding van het parlementaire proces van de Wtp en het opstellen van de bijbehorende lagere regelgeving.

Regulier toezicht: cyber en ESG
In het reguliere toezicht waren cybersecurity en ESG belangrijke toezichtthema's voor 2023. Uit toezichtonderzoeken en dreigingsanalyses van DNB blijkt dat cyberdreigingen hoog zijn. DNB heeft in 2023 nadrukkelijk toezicht gehouden op deze gebieden en aangedrongen op verbeteringen bij instellingen. Een belangrijke ontwikkeling is de verplichte implementatie van DORA. DNB heeft instellingen verzocht om zich goed voor te bereiden op deze implementatie en heeft diverse publicaties, seminars en rondetafelgesprekken georganiseerd rond dit thema.

DNB heeft de *Good Practice* Informatiebeveiliging onderhouden en geactualiseerd, waarin haar verwachtingen op het gebied van informatiebeveiliging in de gehele keten transparant zijn gemaakt.

Voor ESG is er in 2023 een uitvraag geweest bij 39 pensioenfondsen naar de beheersing van ESG-risico's. Het algemene beeld is dat instellingen over de afgelopen jaren een aantal stappen gezet hebben, maar dat er bij veel pensioenfondsen nog geen sprake is van een adequate beheersing van ESG-risico's. Dit is teruggekoppeld aan de sector via verscheidene presentaties en een sectorbrief.

Integriteit
DNB heeft in 2023 onderzoeken verricht naar de beheersing van het risico op belangenverstrengeling in de sector. Uit onderzoeken, incidenten en signalen blijkt dat de aandacht voor de beheersing van het risico op belangenverstrengeling in de pensioensector nodig blijft. Verder publiceert DNB begin 2024 een definitieve *good practice* over de inrichting van de compliancefunctie bij pensioenfondsen, om het volwassenheidsniveau van deze functie en de integere bedrijfsvoering van pensioenfondsen naar een volgend niveau te tillen. Deze *good practice* is in 2023 ter consultatie aangeboden aan de sector.

De gerealiseerde inzet met betrekking met betrekking tot pensioenfondsen is weergegeven in tabel 5.

Tabel 5 Gerealiseerde capaciteitsinzet toezichtactiviteiten pensioenfondsen en premiepensioeninstellingen

Personele inzet toezichtactiviteiten pensioenfondsen	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Budget 2023	R2023 – B2023
	fte	Fte	fte	fte	fte
Totaal	**104,4**	**113,1**	**132,8**	**135,8**	**-3,0**
Deelbegroting	€ mln	€ mln	€ mln	€ mln	€ mln
Totaal begroting	**30,4**	**32,1**	**40,6**	**40,8**	**-0,1**

2.2.3 Beleggingsondernemingen en beheerders van beleggingsinstellingen

Voor het toezicht op beleggingsondernemingen en beheerders van beleggingsinstellingen (hierna: instellingen) is het toezichtmandaat gedeeld tussen de Autoriteit Financiële Markten (AFM) en DNB. De AFM is vergunningverlener en verantwoordelijk voor het gedrags- en markttoezicht. DNB is verantwoordelijk voor het prudentieel toezicht. Sinds de invoering van IFR/IFD in 2021 is DNB verantwoordelijk geworden voor het volledige toezicht op beleggingsholdings.

Het aantal onder toezicht van DNB staande instellingen (inclusief beleggingsholdings) is in 2023 licht gedaald (van 378 per ultimo 2021 naar 372 ultimo 2023). Het aantal vergunningverleningen aan nieuwe toetreders waarvoor DNB een prudentieel advies heeft verstrekt aan de AFM ligt op een iets lager niveau dan in 2022 (19 in 2023 en 24 in 2022). Het aantal in 2023 afgegeven verklaringen van geen bezwaar voor aandeelhouders (162) ligt fors lager dan in 2022 (310). Deze daling wordt mede verklaard door het wegebben van nieuwe (post-Brexit) vergunningverlening aan o.a. Amerikaanse en Engelse partijen met veelal complexe aandeelhouderstructuren.

Het aantal instellingen dat in 2023 kapitaal- of buffertekorten heeft gerapporteerd, laat nog steeds een stijgende trend zien ten opzichte van voorgaande jaren. DNB ziet dat deze tekorten deels worden veroorzaakt door onjuiste interpretatie van wet- en regelgeving voor wat betreft de kwalificatie van kapitaalcomponenten als Tier 1-kapitaal. In toenemende mate is echter ook sprake van een verslechtering van de winstgevendheid in de sector en oplopende verliezen bij met name kleinere partijen. De opgetreden tekorten zijn doorgaans op korte termijn door de instellingen opgelost, hoewel ook een trend zichtbaar is dat het aantrekken van nieuw risicodragend kapitaal moeilijker wordt door de gewijzigde economische omstandigheden en hogere rentestanden.

De tijdigheid van indiening van toezichtrapportages laat een verbeterd beeld zien. Dit lijkt met name veroorzaakt doordat instellingen inmiddels het nieuwe rapportageregime onder IFR onder de knie hebben gekregen. Ook is DNB in 2023 frequenter gaan handhaven op de tijdige indiening van rapportages.

De SREP *Guideline* schrijft onder meer voor dat de kapitaalbesluiten die DNB neemt worden gebaseerd op een 'integraal risicobeeld' van de instellingen. DNB en AFM hebben in 2023 samengewerkt bij een verdere inbedding hiervan in de toezichtprocessen. Er zijn nadere afspraken gemaakt over data-uitwisseling, uitwisseling van expertise, samenwerking bij uitvragen binnen de sector en gezamenlijke uitvoering van kapitaalbeoordelingen, onderzoeken en toezichtgesprekken. Hiermee wordt ook beoogd een overlap van toezichtwerkzaamheden en mogelijke lacunes in het toezicht zo veel mogelijk te voorkomen. Eind 2023 zijn door DNB de eerste kapitaalbesluiten verstuurd die waren gebaseerd op deze nieuwe werkwijze.

Voor 2023 heeft DNB andermaal een speerpunt gemaakt van de data-kwaliteit van prudentiële rapportages. Er zijn onderzoeken verricht bij individuele instellingen. Ook zijn *best practices* voor prudentiële rapportering opgesteld die ter consultatie in de sector zijn uitgezet. Verder heeft DNB in 2023 onderzoeken gedaan naar bedrijfsmodellen van vermogensbeheerders en marktrisico's bij handelaren voor eigen rekening. Ten slotte is opnieuw vooruitgekeken naar de effecten van de komende implementatie van het pensioenakkoord op de vermogensbeheersector.

De gerealiseerde inzet met betrekking tot beleggingsondernemingen en beheerders van beleggingsinstellingen is weergegeven in tabel 6.

Tabel 6 Gerealiseerde capaciteitsinzet toezichtactiviteiten beleggingsondernemingen en beheerders van beleggingsinstellingen

Personele inzet toezichtactiviteiten beleggingsinstellingen en -ondernemingen	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Budget 2023	R2023 – B2023
	fte	Fte	fte	fte	fte
Totaal	**30,1**	**31,8**	**33,8**	**31,0**	**2,8**
Deelbegroting	€ mln	€ mln	€ mln	€ mln	€ mln
Totaal begroting	**8,7**	**8,6**	**9,5**	**9,1**	**0,3**

2.2.5 Betaal- en elektronischgeldinstellingen

De betaalsector blijft dynamisch en de marktdynamiek is in 2023 weer toegenomen ten opzichte van 2022. Het aantal actieve betaal- en elektronischgeldinstellingen blijft in 2023 ongeveer 80, maar het aantal toe- en uittreders is toegenomen. In 2023 zijn 11 instellingen toegetreden tot de betaalmarkt, na een toets op de vergunningsvereisten. Acht instellingen hebben de activiteiten het afgelopen jaar moeten staken. Met zowel toetreding als uittreding is een aanzienlijke toezichtinspanning gemoeid.

Het is essentieel dat betaal- en elektronischgeldinstellingen te allen tijde de bescherming van geldmiddelen van betaaldienstgebruikers borgen. Daarom heeft DNB in 2023 onderzoek uitgevoerd naar het veiligstellen van geldmiddelen door elektronischgeld- en betaalinstellingen. Er is een sectorbrede thematische uitvraag gedaan naar de risicobeheersing, gevolgd door *deep-dives* en on-site bezoeken bij een kleinere groep instellingen. Tijdens het onderzoek is door DNB vastgesteld dat de instellingen zich bewust zijn van het belang van het veiligstellen van geldmiddelen. Niettemin is het risicomanagement van sommige instellingen voor verbetering vatbaar. In het toezicht is hier opvolging aan gegeven.

Daarnaast heeft DNB in 2023 twee thematische onderzoeken gedaan naar de datakwaliteit van de reguliere financiële rapportages. DNB gebruikt deze rapportages intensief in het toezicht en hecht veel waarde aan de kwaliteit ervan. In de eerste ronde was in 38 gevallen herrapportage nodig. In de tweede ronde zag DNB een duidelijke verbetering van de kwaliteit van de rapportages.

Op het gebied van integriteitstoezicht heeft DNB thematisch onderzoek gedaan of snelgroeiende betaalinstellingen voldoende aandacht besteden aan hun integriteitsrisicobeheersing. Uitkomst van het onderzoek was dat de snelle groei bij betaalinstellingen meestal het gevolg was van toenemende *e-commerce* activiteiten in de Corona-periode, waarbij instellingen over het algemeen voldoende aandacht hadden voor een adequate risicobeheersing. Ook heeft DNB toezichtscapaciteit besteed aan *Money Transfer Organisations* (MTO's), waarbij onderzoeken zijn uitgevoerd en interventies gedaan om de integriteitsrisico's beter te beheersen.
In 2023 is tevens de gebruikelijke sectorbrede systematische risicobeoordeling van instellingen uitgevoerd, conform de toezichtmethodologie van DNB. Bij enkele instellingen heeft in het kader van risicogebaseerd toezicht, nader onderzoek, interventie en/of handhaving plaatsgevonden; onder meer ten aanzien van risico's op het gebied van financieel-economische criminaliteit, (dreigende) kapitaaltekorten, risico's rondom het veiligstellen van geldmiddelen van betaaldienstgebruikers en ontoereikende governance.

Tot slot is DNB ook in 2023 in dialoog geweest met de sector, onder meer via overleg met brancheorganisaties en door middel van nieuwsbrieven. Op 14 april 2023 heeft een seminar bij DNB plaatsgevonden, waarbij DNB haar toezichtmethodologie nader heeft verduidelijkt en een toelichting heeft gegeven op de activiteiten in 2023 met betrekking tot het prudentiële- en het integriteitstoezicht. Daarnaast heeft DNB een bijdrage geleverd aan een door de sector georganiseerd seminar rondom de impact van klimaatrisico's. Ook heeft DNB de *Good Practices sub-merchants* opgesteld om de betaalsector handreikingen te bieden voor het beheersen van risico's die samenhangen met de (directe of indirecte) dienstverlening aan *sub-merchants*. Dit naar aanleiding van een eerder uitgevoerd onderzoek. Het document wordt begin 2024 gefinaliseerd. Daarnaast zijn in 2023, na consultatie, een *good practice* over financiële intragroepsverhoudingen en enkele *Q&A's* gepubliceerd ten behoeve van betaal- en elektronischgeldinstellingen.

De gerealiseerde inzet voor tot betaal- en elektronischgeldinstellingen is weergegeven in tabel 7.

Tabel 7 Gerealiseerde capaciteitsinzet betaal- en elektronischgeld-instellingen

Personele inzet toezichtactiviteiten betaalinstellingen	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Budget 2023	R2023 – B2023
	fte	fte	Fte	fte	fte
Totaal	**38,2**	**38,8**	**42,6**	**41,0**	**1,6**
Deelbegroting	€ mln	€ mln	€ mln	€ mln	€ mln
Totaal begroting	**10,0**	**10,5**	**12,0**	**11,8**	**0,2**

2.2.6 Trustkantoren

Trustkantoren hebben een belangrijke rol als poortwachter voor het waarborgen van een integere financiële sector. Trustkantoren bieden diensten aan internationale structuren, wat betekent dat de structuren vaak complex en niet altijd doorzichtig zijn. De aard van de dienstverlening maakt trustkantoren kwetsbaar voor integriteitsrisico's als witwassen en belastingontduiking. Dit betekent dat het goed in beeld hebben van de integriteitsrisico's, het uitvoeren van cliëntenonderzoek, gedegen transactie monitoring en sanctiescreening van cruciaal belang zijn.

Onderzoeken

Om deze integriteitsrisico's goed in beeld te hebben wordt verwacht dat trustkantoren een systematische risicoanalyse (SIRA) uitvoeren en deze ook regelmatig aanpassen aan ontwikkelingen, zoals bijvoorbeeld sancties. In 2023 heeft DNB een themaonderzoek bij tien instellingen uitgevoerd naar de opzet en het bestaan van de SIRA. Bij zes van de onderzochte trustkantoren werden de risico's in de SIRA in voldoende mate ondervangen. Vier van de onderzochte trustkantoren scoorden onvoldoende of slecht.

DNB houdt risicogebaseerd toezicht: onderzoeken worden uitgevoerd daar waar de hoogste risico's zijn te verwachten. Er zijn elf verdiepende on-site onderzoeken uitgevoerd bij trustkantoren naar de wijze waarop zij het cliëntenonderzoek uitvoeren en hoe zij de integere bedrijfsvoering hebben ingericht. Slechts bij twee trustkantoren was de uitkomst van het onderzoek voldoende. In de overige onderzoeken zijn significante tekortkomingen vastgesteld. Er zijn verschillende (formele en informele) interventiemaatregelen ingezet om herstel te kunnen bewerkstelligen.

In 2023 zijn er 17 incidenten gemeld door trustkantoren, naar aanleiding hiervan heeft DNB naar vier van deze gemelde incidenten nader onderzoek ingesteld. Het onderzoek van DNB is erop gericht om na te gaan of een trustkantoor passende maatregelen heeft genomen om de risico's te beheersen en om herhaling te voorkomen.

Handhaving

Er is in 2023 een zestal boetes opgelegd en een viertal normoverdragende gesprekken gevoerd. Daarnaast gaf in vier gevallen de ernst van de bevindingen aanleiding om een waarschuwingsbrief te versturen. Deze maatregelen zagen met name op het onvoldoende uitvoeren van cliënten-onderzoek. Het uitvoeren van gedegen cliëntenonderzoek is van wezenlijk belang voor een adequate invulling van de poortwachtersrol. Er één boete opgelegd voor het niet (laten) uitvoeren van audits. Met de audit wordt namelijk gecontroleerd of het trustkantoor de wet- en regelgeving naleeft. Daarnaast wordt daarmee de uitoefening van de compliancefunctie gecontroleerd. Er hebben als gevolg van bovengenoemde en eerder opgelegde maatregelen diverse bezwaar en beroepsprocedures plaats-gevonden waarbij een deel van de uitspraken reeds is gepubliceerd.

Illegale trustdienstverlening

DNB heeft de aanpak van illegale dienstverlening in 2023 geïntensiveerd. DNB ontving 32 signalen over illegale trustdienstverlening. Naar aanleiding van een beoordeling van deze signalen zijn er 15 onderzoeken gestart, waarbij in twee gevallen formele handhavingstrajecten zijn gestart.

De gerealiseerde inzet op trustkantoren is weergegeven in tabel 8.

Tabel 8 Gerealiseerde capaciteitsinzet trustkantoren

Personele inzet toezichtactiviteiten trustkantoren	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Budget 2023	R2023 – B2023
	fte	fte	Fte	fte	fte
Totaal	**21,0**	**22,1**	**26,0**	**25,1**	**0,9**
Deelbegroting	€ mln	€ mln	€ mln	€ mln	€ mln
Totaal begroting	**5,6**	**5,9**	**7,4**	**7,1**	**0,4**

2.2.7 Overige Wwft-instellingen

DNB houdt uit hoofde van de Wwft toezicht op aanbieders van onder andere de volgende diensten: verstrekken van leningen, financiële leasing en kluisverhuurders. Een bijzonder kenmerk van deze groep onder toezicht staande instellingen is dat er vaak geen vergunning- of registratieplicht is voor de activiteiten die deze instellingen ontplooien. In 2023 is meer inzicht ontstaan in de risico's en beheersmaatregelen bij deze instellingen door de verzamelde data uit enquêtes te analyseren.

Voor het nader in kaart brengen van de integriteitsrisico's die van toepassing zijn bij gespecialiseerde financieringsbedrijven is afgelopen jaar regelmatig overleg gevoerd met brancheverenigingen en productexperts. Praktische vraagstukken die in de branches leven worden hier nader geduid. Veel tijd is geïnvesteerd in het verder in kaart brengen van de diverse deelpopulaties. Ten slotte is met diverse ketenpartners overleg gevoerd over signalen en fenomenen, op basis van deze signalen kunnen eventuele thematische onderzoeken worden gestart.

De gerealiseerde inzet op de overige Wwft-instellingen is weergegeven in tabel 9.

Tabel 9 Gerealiseerde capaciteitsinzet overige Wwft-instellingen

Personele inzet toezicht-activiteiten overige Wwft-instellingen	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Budget 2023	R2023 – B2023
	fte	fte	Fte	fte	fte
Totaal	**1,9**	**0,9**	**0,4**	**1,7**	**-1,3**
Deelbegroting	€ mln	€ mln	€ mln	€ mln	€ mln
Totaal begroting	**0,6**	**0,5**	**0,4**	**0,6**	**-0,2**

2.2.8 Crypto-aanbieders

In 2023 zijn de beoordeling van registratieaanvragen en het uitvoeren van bestuurderstoetsingen belangrijke thema's gebleven. Er kwamen nog altijd veel aanvragen binnen en de complexiteit van de aanvragen bleef hoog. Ultimo 2023 waren 37 aanbieders geregistreerd en negen aanvragen in behandeling. In 2023 zijn drie registraties doorgehaald.

Op 4 oktober 2023 heeft de Rechtbank Rotterdam uitspraak gedaan in een tweetal beroepsprocedures, door 11 cryptodienstverleners ingediend tegen de heffingsbesluiten van 2020 en 2021. De kosten voor de heffingen van 2021 zijn terugbetaald aan de 11 betrokken partijen, zie hiervoor ook paragraaf 3.3. Er is (door de cryptodienstverleners respectievelijk DNB) hoger beroep ingesteld tegen deze uitspraken, de uitspraak in hoger beroep wordt op zijn vroegst verwacht in de tweede helft van 2024.
Het in 2021 gestarte onderzoek naar meldplicht is in het eerste kwartaal van 2023 afgerond. Het in 2022 gestarte onderzoek naar de naleving van sanctieregelgeving is in het derde kwartaal van 2023 afgerond. In mei heeft DNB met participatie van de *Financial Intelligence Unit* Nederland (FIU-NL) en het Openbaar Ministerie een seminar georganiseerd voor geregistreerde aanbieders van cryptodiensten, waarbij de uitkomsten van beide thema-onderzoeken op hoofdlijnen zijn besproken om zo de belangrijkste verbeterpunten onder de aandacht van de hele sector te brengen. Ten slotte is DNB in het derde kwartaal van 2023 begonnen met de overdracht van kennis aan de AFM in voorbereiding op het van kracht worden van de *Markets in Crypto Assets Regulation* (MiCAR).

In 2023 heeft DNB de aanpak van ongeregistreerde cryptodienstverleners onverminderd voortgezet door een aantal reeds langer lopende grote zaken tot een succesvol einde te brengen. In totaal hebben er zes formele handhavingstrajecten tegen ongeregistreerde cryptodienstverleners gelopen, waarvan een deel betrekking had op signalen die DNB in voorliggende jaren ontving. Ook heeft DNB twee bestuurlijke boetes en drie lasten onder dwangsom opgelegd wegens het verlenen van cryptodiensten zonder

registratie. Daarbij hebben we vastgesteld dat verschillende partijen na interventies van DNB ook niet meer op de Nederlandse markt actief zijn.

Onderstaande tabel 10 geeft het aantal instellingen weer waarover DNB het afgelopen jaar signalen heeft ontvangen, inclusief een specificatie van de beoordeling en vervolgacties door DNB. Regelmatig ontvangt DNB meerdere signalen over een instelling, zo werden in 2023 56 signalen ontvangen over 49 instellingen.

Tabel 10 Overzicht signalen

Lopende zaken uit 2022	**5 (bij 5 instellingen)**
Nieuwe signalen 2023	56 (bij 49 instellingen)
Beoordeeld – zaak gestart en overtreding beëindigd	2
Beoordeeld – zaak gestart en nog in behandeling	21
Beoordeeld – geen zaak gestart (geen overtreding/laag risico)	14
Nog te beoordelen	19

De gerealiseerde inzet voor het toezicht op crypto-aanbieders is weergegeven in tabel 11.

Tabe 11 Gerealiseerde capaciteitsinzet crypto-aanbieders

Personele inzet toezichtactiviteiten Crypto-aanbieders	**Realisatie 2021**	**Realisatie 2022**	**Realisatie 2023**	**Budget 2023**	**R2023 – B2023**
	fte	fte	fte	fte	Fte
Totaal	**9,6**	**11,9**	**17,2**	**14,0**	**3,2**
Deelbegroting	€ mln	€ mln	€ mln	€ mln	€ mln
Totaal begroting	**2,2**	**3,0**	**4,4**	**3,9**	**0,5**

2.2.9 Toezicht op Bonaire, Sint Eustatius en Saba (BES)

Algemeen

DNB is verantwoordelijk voor het prudentiële toezicht op financiële instellingen met een zetel in Caribisch Nederland (CN). Voor andere financiële instellingen, onder andere instellingen die via een bijkantoor actief zijn op de BES, ligt het prudentiële toezicht bij de Centrale Bank van Curaçao en Sint Maarten (CBCS).

DNB is ook verantwoordelijk voor het integriteitstoezicht op instellingen in CN met een door DNB verstrekte vergunning – waaronder financiële instellingen met een zetel en/of een bijkantoor in CN – alsmede op instellingen die uit hoofde van toepasselijke wetgeving onder toezicht van DNB vallen.

DNB werkte in het College van Koninkrijkstoezichthouders samen met de AFM, de Centrale Bank van Aruba (CBA) en de CBCS aan harmonisatie van toezichtkaders en -processen. In dat verband is onder meer gewerkt aan een *Good Practices* document voor de omgang met politiek prominente personen (PEP's), een prudentieel kader voor verzekeraars en aan het toetsingenproces.

BES-toezicht – integere bedrijfsvoering

In 2023 is tweemaal een fysiek bezoek gebracht aan CN. Tijdens deze bezoeken vonden de reguliere Koninkrijksoverleggen plaats en zijn onderzoeken bij onder toezicht staande instellingen uitgevoerd. Ook is, samen met de AFM, een jaarlijks seminar georganiseerd waarin belangrijke ontwikkelingen en risico's op het gebied van financieel-economische criminaliteit met de sector gedeeld zijn.

De onderzoeken betroffen in hoofdzaak reguliere onderzoeken naar de naleving van de Wwft BES en naar de opvolging van bevindingen uit eerdere onderzoeken. Ook is in 2023 aandacht besteed aan de naleving van de Sanctiewet. Daarnaast werkt DNB verder aan het vormgeven van

datagedreven toezicht; in dat kader is in een pilotfase gebruik gemaakt van transactiedata van banken om gerichter instellingen te onderzoeken.

De gerealiseerde inzet op het toezicht op Bonaire, Sint Eustatius en Saba is weergegeven in tabel 12.

Tabel 12 Gerealiseerde capaciteitsinzet Bonaire, Sint Eustatius en Saba

Personele inzet toezicht-activiteiten Bonaire, Sint Eustatius en Saba	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Budget 2023	R2023 – B2023
	fte	fte	fte	Fte	fte
Totaal	**4,2**	**4,5**	**5,5**	**4,8**	**0,7**
Deelbegroting	€ mln	€ mln	€ mln	€ mln	€ mln
Totaal begroting	**1,5**	**1,2**	**1,5**	**1,5**	**0,1**

2.2.10 Resolutie banken

De resolutieplannen van alle significante instellingen zijn in 2023 in samenwerking met de *Single Resolution Board* (SRB) geüpdatet. De vier grootbanken hebben vooruitgang geboekt ten aanzien van hun afwikkelbaarheidsbeoordeling. De prioriteiten lagen in het verlengde van het jaar daarvoor, te weten de verdere operationalisering van het *bail-in* instrument en de financiering van banken tijdens en kort na resolutie. Daarnaast zijn er ook bank-specifieke prioriteiten gesteld waar de grootbanken voortgang op hebben gemaakt. Alle significante instellingen liggen op koers om aan de verwachtingen zoals uiteengezet in het '*SRB's Expectations for Banks*' document te voldoen.

De resolutieplannen van de niet-significante instellingen, waar DNB zelfstandig de verantwoordelijkheid voor draagt, zijn het afgelopen jaar meer in lijn gebracht met de door de SRB gehanteerde standaarden. De instellingen worden op proportionele wijze aan dezelfde verwachtingen onderworpen als de grootbanken. Voortgang is geboekt op de verdere operationalisering van het *sale of business* instrument en het tijdig beschikbaar krijgen van de benodigde informatie om een (onafhankelijke) waardering uit te kunnen voeren.

De vormgeving van het raamwerk voor resolutieplanning op beleggingsondernemingen is omwille van capaciteitsgebrek getemporiseerd. De werkzaamheden aan dit raamwerk zullen dan ook doorlopen naar volgend jaar. Zodra dit raamwerk is gefinaliseerd, kan resolutieplanning op dit type instellingen worden opgestart.

De resolutie-instrumenten zijn in 2023 doorontwikkeld, waarbij er evenals vorig jaar op aangeven van de SRB prioriteit is gegeven aan het *bail-in* instrument. Dit heeft ertoe geleid dat er belangrijke stappen zijn gezet ten aanzien van het claimrechtmechanisme. Instellingen hebben aanvullende informatie ontvangen, waaronder de *terms & conditions*, die in de volgende versie van het *bail-in playbook* zullen worden verwerkt. De aangeleverde *bail-in* en *sale of business playbooks* zijn afgelopen jaar wederom van commentaar voorzien. De ontwikkeling van een overbruggingsinstrument is bewust verder getemporiseerd. Er is dit jaar specifiek aandacht besteed aan een aantal openstaande vraagstukken en de inzet van de 'bijzondere bestuurder'.

Beleidsmatig heeft DNB proactief input geleverd op de wijzigingen die door de EC zijn voorgesteld ten aanzien van het Europese crisisraamwerk voor banken. Andere beleidsdossiers waar DNB zich actief voor heeft ingezet zijn onder meer het SRB *Minimum Requirement for own funds and Eligible Liabilities* (MREL) beleid en beleidsvraagstukken die toezien op de operationalisering van *bail-in* in een internationale context.

De gerealiseerde inzet op resolutie banken is weergegeven in tabel 13.

Tabel 13 Gerealiseerde capaciteitsinzet resolutie banken

Personele inzet Resolutie banken	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Budget 2023	R2023 – B2023
	fte	fte	fte	fte	fte
Totaal	40,8	40,2	31,6	27,5	4,1
Deelbegroting	€ mln	€ mln	€ mln	€ mln	€ mln
Totaal begroting	10,1	10,3	8,9	9,1	-0,3

2.2.11 Resolutie Verzekeraars

In 2023 zijn de resolutieplannen voor verzekeraars verder verdiept, onder andere door thematische workshops bij de verzekeraars. De 'Beleidsregel Afwikkelbaarheid Verzekeraars' is gepubliceerd en bij alle verzekeraars die onder het toepassingsbereik vallen, is een nulmeting uitgevoerd. Eventuele verbeterpunten zijn aan de verzekeraars teruggekoppeld. De komende jaren zal de aandacht verder verschuiven van het verdiepen van de resolutieplannen naar het beoordelen van de afwikkelbaarheid.

Op het gebied van het resolutie instrumentarium heeft DNB met name het *bail-in*-instrument voor verzekeraars verder uitgewerkt. De uitwerking van de overige instrumenten, zoals *sale of business*, de overbruggingsinstelling en de inzet van de bijzondere bestuurder, vindt, gezien de grote overlap, gezamenlijk met bankenresolutie plaats.

Eind 2023 is er politieke overeenstemming bereikt over de Europese Richtlijn voor herstel en afwikkeling van verzekeraars (IRRD). DNB heeft in 2023 gedurende de trilogen input geleverd en er zijn al voorbereidingen getroffen voor de invoering van de IRRD in Nederland. Hierbij is onder andere thematisch gekeken naar de nieuwe *solvent run-off tool* en naar resolutie van financiële conglomeraten. Verder heeft DNB nadere analyses uitgevoerd met betrekking tot de haalbaarheid van een verzekeringsgarantiestelsel (IGS) in Nederland en deelgenomen aan de rondetafelbijeenkomst die hierover heeft plaatsgevonden.

De gerealiseerde inzet op het toezicht Resolutie verzekeraars is weergegeven in tabel 14.

Tabel 14 Gerealiseerde capaciteitsinzet resolutie verzekeraars

Personele inzet toezichtactiviteiten Resolutie verzekeraars	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Budget 2023	R2023 – B2023
Totaal	19,9	19,7	20,8	20,3	0,5
Deelbegroting	€ mln	€ mln	€ mln	€ mln	€ mln
Totaal begroting	**5,6**	**5,4**	**5,8**	**6,8**	**-1,0**

2.2.12 DGS

In 2022 is het depositogarantiestelsel (DGS) geactiveerd naar aanleiding van het faillissement van Amsterdam Trade Bank N.V. (ATB). Om de lessen hiervan te bestendigen heeft DNB in 2023 de lessen vastgelegd in een bevindingenregister inclusief prioritering.

De ATB-uitkering heeft aangetoond dat het uitkeringsproces voor Nederlandse depositohouders adequaat is ingericht, en de ATB-casus heeft bevestigd dat er ruimte is voor verbetering van uitkeringen aan buitenlandse klanten. Zo is DNB gestart met het inrichten van alternatieve inlogmethoden zodat ook niet-Nederlandse klanten kunnen inloggen op het webportaal. Voor de uitkeringen aan klanten van buitenlandse bijkantoren heeft DNB in 2023 crisisdraaiboeken ontwikkeld en getest met DGS-organisaties in andere Europese landen.

Om binnen zeven werkdagen te kunnen uitkeren werkt DNB samen met de banken aan het Individueel Klantbeeld (IKB). In 2023 heeft DNB het monitoren van de DGS-verplichtingen van banken gecontinueerd. Daarnaast heeft DNB een nieuw beoordelingskader gepubliceerd met verhoogde datakwaliteitseisen.

Een hoge mate van bekendheid met het DGS verkleint de kans op *bankruns*. Daarom is DNB in 2021 in samenwerking met de banken, gestart met actieve publieksvoorlichting. In 2023 zijn twee campagnes uitgevoerd. Daarnaast heeft DNB onderzocht hoe banken invulling geven aan de informatieverplichting over het Nederlandse DGS en geconcludeerd dat de communicatie en informatieverstrekking is toegenomen.

In het kader van de beleidsontwikkeling van het DGS heeft DNB gewerkt met het Ministerie van Financiën aan een wijziging van het Besluit bijzondere prudentiële maatregelen, beleggerscompensatie en depositogarantie Wft (Bbpm).

Het DGS wordt gefinancierd door het Depositogarantiefonds (DGF). In 2023 zijn de premie-inningen weer op schema gebracht na de DGS-uitkering voor ATB, waardoor naar verwachting de gestelde doelomvang van het fonds in het derde kwartaal van 2024 wordt bereikt.
Tot slot is DNB gestart met de voorbereiding voor de implementatie van de gewijzigde regelgeving voor het DGS in Caribisch Nederland. De samenwerking met de CBCS is bestendigd middels een samenwerkingsovereenkomst die begin 2024 wordt getekend. DNB en de CBCS hebben in 2023 gezamenlijk de rapportages en datavereisten voor banken ontwikkeld in het kader van synergie en efficiëntie voor de sector.

De gerealiseerde inzet op DGS NL en DGS CN is weergegeven in tabel 15.

Tabel 15 Gerealiseerde capaciteitsinzet DGS Nederland en DGS Caribisch Nederland

Personele inzet toezichtactiviteiten DGS	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Budget 2023	R2023 – B2023
	fte	fte	fte	fte	fte
DGS Nederland					
Totaal	12,1	11,8	13,3	8,5	4,8
DGS Caribisch Nederland					
Totaal	0,3	0,3	0,4	1,0	-0,6
Totaal	**12,4**	**11,6**	**13,2**	**10,0**	**3,2**
Deelbegroting	€ mln	€ mln	€ mln	€ mln	€ mln
Totaal begroting DGS Nederland	7,0	6,9	6,0	6,0	0,0
Totaal begroting DGS Caribisch Nederland	0,2	0,2	0,2	0,3	-0,1
Totaal begroting	**7,2**	**7,1**	**6,2**	**6,3**	**-0,1**

3 Financiën

3.1 Gerealiseerde kosten

De gerealiseerde kosten voor uitvoering van de zbo-taken bedragen in 2023 € 238,9 miljoen. De realisatie komt daarmee € 3,5 miljoen (1%) onder het budget uit. De onderschrijding voor de taak Toezicht is € 2,1 miljoen en voor de taken Resolutie en Depositogarantiestelsel (DGS) € 1,4 miljoen.

Tabel 16 Gerealiseerde kosten naar categorieën

	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Budget 2023*	R2023 - B2023
Realisatie zbo-begroting	€ mln	€ mln	€ mln	€ mln	€ mln
Directe inzet	88,0	96,4	106,0	107,8	-1,8
Inhuur en afschrijvingen	8,6	5,1	2,1	3,5	-1,4
Juridische activiteiten	4,6	5,3	6,1	6,8	-0,7
Digitale strategie/ICT	60,9	69,2	72,0	70,6	1,4
Bedrijfsvoering en programma Huisvesting	19,6	20,2	22,1	21,6	0,5
Adviesdiensten en overig	29,4	25,4	30,6	32,1	-1,4
Totaal begroting	**211,1**	**221,6**	**238,9**	**242,4**	**-3,5**

* De verdeling van de budgetten over de categorieën is aangescherpt ten opzichte van de zbo-begroting 2023. Een deel van de inhuurkosten werd in de zbo-begroting 2023 gepresenteerd onder de directe inzet. Daarnaast is de cao-reservering van de directe inzet omgezet naar de adviesdiensten en overig.

Toelichting directe inzet (€ -1,8 miljoen)
De kosten voor directe inzet vallen in 2023 € 1,8 miljoen lager uit dan begroot. De realisatie viel lager uit omdat DNB in de eerste helft van 2023 een lagere personele bezetting had dan begroot, onder andere vanwege de krappe arbeidsmarkt. In de tweede helft van 2023 is de bezetting sterk gegroeid richting de beoogde formatie. Ondanks deze sterke instroom zijn er per saldo minder kosten gemaakt voor de directe inzet.

Toelichting inhuur en afschrijvingen (€ -1,4 miljoen)
De kosten voor inhuur en afschrijvingen vallen per saldo € 1,4 miljoen lager uit dan begroot. Met name de inzet van externe expertise voor on-sites bij banken viel in 2023 lager uit dan was voorzien. Zie de sectorparagraaf banken voor aanvullende toelichting. Aan de andere kant heeft DNB meer externe expertise ingehuurd voor de inzet op de Wtp dan was voorzien.

Juridische activiteiten (€ -0,7 mln.)
In 2023 is er voor € 0,7 miljoen minder externe juridische expertise afgenomen dan was begroot. De inzet van externe juridische expertise is op voorhand lastig in te schatten, omdat de inzet afhankelijk is van onder andere instellingen die procedures aanspannen en/of signalen die juridische opvolging behoeven.

Digitale strategie / ICT (€ 1,4 miljoen)
De kosten voor ICT en de uitvoering van onze digitale strategie vallen per saldo € 1,4 miljoen hoger uit dan was begroot. Deze overschrijding is een combinatie van een onderbesteding op verschillende onderdelen van de digitale strategie als gevolg van niet ingevulde vacatures van per saldo € 0,7 miljoen, extra inzet voor het verder professionaliseren van het toegangsbeheer tot applicaties en overige IT-middelen van € 1,1 miljoen en extra kosten voor de overgang naar nieuwe *sourcing*-partijen voor de helpdesk en het datacenter van € 1,0 miljoen.

Bedrijfsvoering en programma Huisvesting (€ 0,5 miljoen)
De kosten voor bedrijfsvoering zijn € 0,5 miljoen hoger uitgevallen dan begroot, met name door extra inzet voor de inkoopfunctie en de procesimplementatie van inkoopprocessen.

Adviesdiensten en overig (€ -1,4 miljoen)
De kosten voor adviesdiensten en overig zijn € 1,4 miljoen lager dan begroot. De cao-verhoging van 2023 was deels centraal gebudgetteerd bij de adviesdiensten, maar de realisatie is bij alle afzonderlijke bedrijfsonderdelen verwerkt. De volledige cao-reservering is ingezet, maar kon als gevolg van onderbezetting binnen budget opgevangen worden.

3.2 Financiële toelichtingen deelsectoren

DNB verdeelt haar kosten voor de uitvoering van de zbo-taken naar deelsectoren. In tabel 17 staat het overzicht van de deelbegrotingen naar doelgroepen. Afwijkingen van meer dan 5% en/of meer dan € 1 miljoen per doelgroep worden onder de tabel apart toegelicht. Voor de deelsectoren significante banken (-1%), pensioenfondsen (-0%), beleggingsondernemingen en beheerders van beleggingsinstellingen (4%), betaalinstellingen (2%), trustkantoren (4%), toezicht op de BES (4%), resolutie banken (-3%) en DGS-NL (-1%) is de afwijking kleiner dan 5% en/of € 1 miljoen.

De gerealiseerde kosten op de deelsectoren beleggingsondernemingen en beheerders van beleggingsinstellingen, betaalinstellingen, trustkantoren, crypto-aanbieders en het toezicht op de BES waren hoger dan begroot. Hier stond bij de beleggingsondernemingen en beheerders van beleggingsinstellingen minder inzet van externe juridische expertise tegenover. Voor de betaalinstellingen gold dat, naast de hogere inzet, ook de IT-kosten hoger uitvielen.

Toelichting deelbegroting banken (€ -1,4 miljoen (-1%))
De gerealiseerde kosten voor het toezicht op significante (SI) en overige (LSI) banken bedragen tezamen € 97,1 miljoen en blijven € 1,4 miljoen onder de begroting. Als gevolg van de onderbezetting bij DNB in 2023, door verloop en een krappe arbeidsmarkt, zijn bepaalde werkzaamheden niet of verminderd uitgevoerd.

Tabel 17 Kostenverdeling doelgroepen

	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Budget 2023	R2023 - B2023
Kostenverdeling doelgroepen	€ mln	€ mln	€ mln	€ mln	€ mln
Toezicht op significante banken	54,5	58,3	62,0	62,5	-0,5
Toezicht op overige banken	30,6	32,1	35,1	36,0	-0,9
Toezicht op verzekeraars	41,0	42,4	43,0	44,8	-1,8
Toezicht op zorgverzekeraars	3,0	2,5	2,1	2,2	-0,1
Toezicht op pensioenfondsen	30,4	32,1	40,6	40,8	-0,1
Toezicht op bobi's	8,7	8,6	9,5	9,1	0,3
Toezicht op betaalinstellingen	10,0	10,5	12,0	11,8	0,2
Toezicht op trustkantoren	5,6	5,9	7,4	7,1	0,4
Toezicht op overige Wwft instellingen	0,6	0,5	0,4	0,6	-0,2
Toezicht op crypto-aanbieders	2,2	3,0	4,4	3,9	0,5
Toezicht op Bonaire, Sint Eustatius en Saba	1,5	1,2	1,5	1,5	0,1
Totaal Toezicht	**188,2**	**197,0**	**218,1**	**220,2**	**-2,1**
Resolutie banken	10,1	10,5	8,9	9,1	-0,3
Resolutie verzekeraars	5,6	5,5	5,8	6,8	-1,0
Depositogarantiestelsel (NL)	7,0	6,5	6,0	6,0	-0,0
DGS Bonaire, Sint Eustatius en Saba	0,2	0,2	0,2	0,3	-0,1
DGS Coulanceregeling		–			-
Totaal Resolutie en DGS	**22,9**	**22,8**	**20,8**	**22,2**	**-1,4**
Totaal zbo	**211,1**	**219,8**	**238,9**	**242,4**	**-3,5**

In de sectorparagraaf is toegelicht wat de impact van deze onderbezetting is geweest. De verminderde inzet heeft er ook toe geleid dat er minder personeelskosten en minder inhuurbudget benodigd was dan voorzien voor zowel de SI's als LSI's. Daar stonden hogere kosten tegenover voor bijdrage aan in het Eurosysteem ontwikkelde software.

Toelichting deelbegroting verzekeraars (€ -1,8 miljoen (-4%))
De gerealiseerde kosten voor de verzekeraars zijn € 1,9 miljoen lager dan begroot. De oorzaak hiervan is de onderbezetting van zo'n 11 fte over het hele jaar. In de sectorparagraaf 2.2.2 is toegelicht wat de impact van deze onderbezetting is geweest.

Toelichting deelbegroting trustkantoren (€ 0,4 miljoen (5%))
De gerealiseerde kosten voor de trustkantoren zijn € 0,4 miljoen hoger dan begroot. De oorzaak is meer externe juridische inzet vanwege door de sector aangespannen beroeps- en bezwaarprocedures.

Toelichting deelbegroting overige Wwft-instellingen (€ -0,2 miljoen (-33%))
De gerealiseerde kosten voor overige Wwft-instellingen is € 0,2 miljoen lager dan begroot. De realisatie valt lager uit doordat er minder inzet is gepleegd. Vanwege de beperkte omvang van deze deelbegroting is het effect van deze herprioritering relatief groot.

Toelichting deelbegroting crypto-aanbieders (€ 0,5 miljoen (13%))
De gerealiseerde kosten zijn € 4,4 miljoen bij een begroting van € 3,9 miljoen. De overschrijding is het gevolg van meer inzet dan was begroot, zowel voor het uitvoeren van doorlopend toezicht als de inzet en kosten voor het voeren van juridische procedures.
Toelichting deelbegroting resolutie verzekeraars (€ -1,0 miljoen (-14%))
De gerealiseerde kosten zijn € 5,8 miljoen bij een begroting van € 6,8 miljoen. De onderschrijding wordt verklaard doordat er zowel minder externe inhuur als interne juridische ondersteuning nodig was dan begroot.

3.3 Financiering

De totale opbrengst van instellingen bedroeg in 2023 € 244,7 miljoen (zie tabel 27). Daarnaast is € 1,8 miljoen aan bijdrage van de overheid voor het toezicht op de BES en DGS CN (zie tabel 18) ontvangen. Het verschil met de gerealiseerde kosten wordt verrekend met de sector en de overheid (BES). Voor de verrekening met de sector wordt uitgegaan van de Wbft, waarin is bepaald dat het exploitatieverschil per categorie instellingen plaatsvindt. De exploitatieverschillen per sector worden voor een groot deel bepaald doordat de gerealiseerde kosten afwijken van de begroting.

De verrekening van de boetes en dwangsommen is gebaseerd op de opgelegde boetes en dwangsommen. Het bedrag dat in totaal is opgelegd in 2023 bedraagt € 3,9 miljoen, zie tabel 27. De verrekening van de ontvangen boetes en dwangsommen vindt plaats volgens het Bbft. Dat betekent dat DNB, naast de verrekening met de sector, ook de heffingsreserve kan vullen. DNB heeft besloten om € 0,5 miljoen aan de heffingsreserve toe te voegen. Daarmee is de reserve eind 2023 gevuld tot het maximum van € 5,0 miljoen. De beginstand van de heffingsreserve (1 januari 2023) was € 4,5 miljoen. Het restant van de opbrengsten uit boetes en dwangsommen (€ 3,4 miljoen) wordt naar rato met de sector verrekend, zoals is bepaald de Wbft 2019. De met de sector te verrekenen opbrengsten uit boetes en dwangsommen worden naar rato van de realisatie van de deelbegrotingen toegerekend en maken onderdeel uit van de totale verrekening met de sector van € 6,9 miljoen.

DNB heeft in 2023, op gezag van de voorzieningenrechter, aan elf crypto-aanbieders de heffingen terugbetaald die hen in 2021 aan toezichtkosten in rekening is gebracht. Het gaat om een bedrag van € 1,7 miljoen (inclusief wettelijke rente). De terugbetaling aan de elf crypto-aanbieders is verwerkt in het exploitatieresultaat van de deelsector.

Deze uitspraak, gedaan op 14 december 2023, is onderdeel van een juridisch geschil tussen DNB en de cryptosector over de wijze waarop de registratie van cryptobedrijven wordt uitgevoerd. Er is (door de crypto-aanbieders

respectievelijk DNB) hoger beroep ingesteld en de uitspraak in hoger beroep wordt op zijn vroegst verwacht in de tweede helft van 2024. Na de uitspraak in het hoger beroep zal pas het definitieve effect op de heffingen bepaald kunnen worden.

Tabel 18 Exploitatieresultaat 2023 (in € miljoenen)

	Gerealiseerde kosten	Opbrengsten uit heffingen*	Verrekening boetes en dwangsommen	Te verrekenen met sector	Te verrekenen met overheid***
Toezicht					
Banken	97,1	98,6	1,5	-2,9	–
Verzekeraars (exclusief Zorg)	43,0	45,0	0,7	-2,5	–
Zorgverzekeraars	2,1	2,2	0,0	-0,1	–
Pensioenfondsen	40,6	41,2	0,6	-1,1	–
Beleggingsinstellingen en -ondernemingen *	9,5	9,4	0,1	-0,0	–
Betaal- en elektronischgeldinstellingen	12,0	12,7	0,2	-0,8	–
Trustkantoren	7,4	6,8	0,1	0,5	–
Crypto-aanbieders *	4,4	2,9	0,1	1,4	–
Overige instellingen	0,4	–	–	–	–
Bonaire, St Eustatius en Saba**	1,5	1,6	–	–	-0,1
Subtotaal Toezicht	**218,1**	**220,4**	**3,4**	**-5,6**	**-0,1**
Resolutie					
Resolutie Banken	8,9	9,1		-0,3	0,0
Resolutie Verzekeraars	5,8	6,7		-0,9	0,0
DGS	6,0	6,0		0,0	0,0
DGS Bonaire, St Eustatius en Saba***	0,2	0,3		0,0	-0,1
DGS coulanceregeling***	0,0	0,0			0,0
Subtotaal Resolutie en DGS	**20,8**	**22,2**		**-1,2**	**-0,1**
Toevoeging aan heffingsreserve			0,5		
Totaal zbo-taken	**238,9**	**242,6**	**3,9**	**-6,9**	**-0,1**

* De heffing voor doorlopend toezicht is nog niet verstuurd
** Ontvangsten uit heffingen totaal € 1,6 miljoen, waarvan voorschot van de overheid € 1,5 miljoen en heffingen sector € 0,1 miljoen.
*** Ontvangsten uit heffingen betreft geheel het voorschot van de overheid.

Bijlage 1 Key Performance Indicators

Speerpunt: DNB speelt in op technologische vernieuwing in de financiële sector

Ambitie	Indicator	Streefwaarde/resultaat	Toelichting
Transformatie naar Smart Supervisor	Gebruik van digitale werkprocessen	■ 60% van de kernactiviteiten binnen toezicht verlopen via een digitaal proces.	■ **Boven streefwaarde.** 75% van de kernprocessen is gedigitaliseerd.
	Dienstverlening via MijnDNB portaal	■ Voor 90% van de kwalitatieve uitvragen voor niet financiële risico's gebruiken we de nieuwe tooling in MijnDNB en hierbij vullen we informatie uit eerdere uitvragen in deze tooling vooraf in.	■ **Boven streefwaarde.** 100% van de kwalitatieve uitvragen zijn uitgestuurd via Surveyor.
	Ondersteuning van innovatie in de sector waar dat passend is binnen het wettelijk kader	■ Via de vernieuwde InnovationHub is op tenminste 80% van de gestelde vragen antwoord gegeven binnen de aangegeven tijdslijnen en de communicatie is tijdig wanneer tijdslijnen niet worden gehaald.	■ **Boven streefwaarde**. 100% van de vragen binnen de afgesproken tijdslijnen beantwoord.
Toekomstbestendige instellingen en toezichthouder	Toekomstbestendigheid bedrijfsmodel	■ Instellingen hebben een houdbaar bedrijfsmodel (en/of toegang tot kapitaal) in het licht van de midden- en langetermijn trends en ontwikkelingen (duurzaamheid, technologie, governance en digitale transformatie) en zijn weerbaar voor veranderingen in macro-economische omgeving.	■ **Conform streefwaarde**. Voor LSI's worden *business model RAS-reviews* en scores uitgevoerd. Waar zorgen bestaan over houdbaarheid van het bedrijfsmodel zijn deze geadresseerd met OSI's of in lopend toezicht. ■ DNB heeft bijgedragen aan een update van het EIOPA SRP Handboek t.a.v. *Business Model Analyse* (BMA) en de uitbreiding met digitale business modellen. Een aanpak voor *deep dive* B&S is gereed (ook met gebruikmaking van het EIOPA werk). De nieuwe staat BMA is succesvol geïmplementeerd en er is een sectoranalyse gemaakt. Voor duurzaamheid zijn de self assessments beoordeeld, modellen gebouwd en is de eerste 'pilot automatische scores' opgeleverd. De sectorbeelden zijn teruggekoppeld via een nieuwsbericht en op de Verzekeringsmiddag in november.
	Toename cyberweerbaarheid	■ Er is een wezenlijke verbetering van de cyberweerbaarheid (meting *cyber security maturity*) t.o.v. een eerdere meting in 2022.	■ **Conform streefwaarde**. Het sectorbeeld voor 2023 is opgehaald en gedeeld met de deelsectoren pensioenen en verzekeraars via diverse kanalen. Bijzondere aandacht voor de implementatie van DORA, alsmede het actualiseren van de *Good Practice* Informatiebeveiliging.

Speerpunt: DNB stuurt op duurzaamheid

Ambitie	Indicator	Streefwaarde/resultaat	Toelichting
Sturen op beheersing van duurzaamheidsrisico's	% banken dat duurzaamheidsrisico's adequaat heeft meegenomen in risicobeoordeling en –management	DNB stelt vast dat het percentage banken dat duurzaamheidsrisico's heeft meegenomen in risicobeoordeling en -management blijkens de ICAAP-inzendingen en toezichtonderzoeken, is toegenomen t.o.v. 2022.	■ **Onder streefwaarde**. Er is geen percentage beschikbaar van banken dat duurzaamheidsrisico's heeft meegenomen in risicobeoordeling. Grootbanken (SI's) hebben wel progressie geboekt in hun beheersing van klimaat-gerelateerde en milieurisico's in 2023, tegelijkertijd is de behaalde voortgang niet voldoende in sommige gevallen. Dit beeld komt naar voren uit het herstel door SI's van tekortkomingen die naar voren zijn gekomen tijdens de thematische beoordeling van deze risico's. Voor tekortkomingen op een aantal gebieden (hoofdzakelijk (i) materialiteitsanalyse en (ii) business environment scanning) hebben SI's in 2023 aan moeten tonen hoe zij deze hebben hersteld. Een aantal banken hebben de tekortkomingen in kwestie opgelost, terwijl voor andere dit niet het geval is. In ieder geval één bank heeft een nieuwe feedback brief (operational act) ontvangen vanwege het gebrek aan vooruitgang, in lijn met het geldende escalatie raamwerk. Voor overige onderwerpen hebben SI's tot en met 2024 de tijd om hun tekortkomingen te adresseren met de tussentijdse deadline in december 2023. ■ Op basis van het 2023 toezichtonderzoek kan geconcludeerd worden dat ten minste alle kleine en middelgrote banken binnen de materialiteitsanalyse een start hebben gemaakt met de identificatie van de impact van C&E risico's op de prudentiële risico's. De uitkomsten laten zien dat een klein deel nog in de beginfase is, een grote groep iets verder en een kleine groep wat verder gevorderd is. Desalniettemin kunnen alle banken op dit vlak nog (flinke) stappen zetten.
	% verzekeraars dat duurzaamheidsrisico's adequaat heeft meegenomen in risicobeoordeling en –management	DNB stelt vast dat het percentage verzekeraars dat duurzaamheidsrisico's heeft meegenomen in risicobeoordeling en -management blijkens de ORSA-inzendingen en toezichtonderzoeken, is toegenomen t.o.v. 2022.	■ **Onder streefwaarde**. Er is geen percentage beschikbaar van verzekeraars dat duurzaamheidsrisico's heeft meegenomen in risicobeoordeling. Uit het self assessment dat in H1 2023 aan 23 verzekeraars en groepen is uitgestuurd, is gebleken dat alle verzekeraars een start hebben gemaakt met het integreren van duurzaamheidsrisico's in de bedrijfsvoering. Alle verzekeraars hebben duurzaamheid belegd bij een of meerdere bestuurders (en/of leden van de RvC / RvT). ■ 4 van de 23 verzekeraars geeft aan nog geen materialiteitstoets te hebben uitgevoerd, maar de toets staat wel op de planning voor 2024. ■ Daarnaast geeft de overgrote meerderheid (90%) aan te verwachten dat er acties nodig zijn om de risico's van duurzaamheidsaspecten te beheersen. ■ Echter, blijkt ook uit het self assessment dat verzekeraars worstelen om de intenties (veelal vastgelegd in actieplannen) om te zetten in concrete acties. ■ Ook het doorvertalen van geïdentificeerde risico's naar concrete doelstellingen met daaraan gekoppelde risico-limieten en risico-indicatoren blijft bij een meerderheid van de verzekeraars achter. ■ Een self assessment zegt overigens niets over de daadwerkelijke werking van beschreven maatregelen, dit kan slechts gemeten worden door gerichte onderzoeken.

Ambitie	Indicator	Streefwaarde/resultaat	Toelichting
	% pensioenfondsen dat duurzaamheidsrisico's adequaat heeft meegenomen in risicobeoordeling en –management	DNB stelt vast dat het percentage pensioenfondsen dat duurzaamheidsrisico's adequaat heeft meegenomen in risicobeoordeling en -management blijkens de ERB-inzendingen en toezichtonderzoeken, is toegenomen t.o.v. 2022.	■ **Onder streefwaarde**. Er is geen percentage beschikbaar van pensioenfondsen dat duurzaamheidsrisico's heeft meegenomen in risicobeoordeling. ■ Uit de self assessment van voorjaar 2023 blijkt dat 14 van de 39 pensioenfondsen onvoldoende doen om de ESG-risico's te beheersen. Volgend jaar krijgen alle fondsen het self assessment en kunnen we de voortgang goed monitoren. ■ Sectorbeeld: Pensioenfondsen geven serieus gewicht aan ESG-risico's in hun governance. Een meerderheid van de pensioenfondsen geeft aan dat de beheersing van ESG-risico's expliciet is belegd bij tenminste een bestuurder en er worden extra inspanningen gedaan om ESG-kennis te vergaren. ■ Een overgrote meerderheid van de pensioenfondsen geeft aan dat zij beleid hebben ten aanzien van de verschillende ESG-risico's (klimaat, milieu, sociaal en governance) en dat deze risico's in de beleggingscyclus zijn geïntegreerd. Dit beleid is alleen vaak nog onvoldoende concreet gemaakt met doelen en key performance indicators (KPI's). Hierdoor vindt effectieve sturing op ESG-doelstellingen niet of nauwelijks plaats. ■ Tot slot zien we dat de integratie van ESG-risico's in de risicobeheercyclus bij een groot aantal fondsen aandacht nodig heeft. Een meerderheid van de instellingen heeft een materialiteitsanalyse uitgevoerd om ESG-risico's te analyseren, maar meer dan de helft van de pensioenfondsen geeft aan de kwaliteit van deze analyse onvoldoende te vinden. De materialiteitsanalyses bieden in die gevallen beperkt inzicht in de impact en/of de afhankelijkheid van ESG-risico's. Daarnaast ontbreken veelal ook concrete risico-indicatoren en toleranties om tot een risicobeoordeling te komen.
		DNB heeft in een thema-onderzoek inzichtelijk gemaakt welk percentage van de instellingen in lijn acteert met de uitingen in de 2022-2023 Gids omtrent de beheersing van klimaat- en milieurisico's (nulmeting). DNB heeft klimaatrisico's verder verankerd in de toezichtmethodologie door ontwikkeling van kwantitatieve en kwalitatieve indicatoren voor het meten van de blootstelling aan klimaat- en milieurisico's en integratie hiervoor in de risicoscores.	■ **Onder streefwaarde**. Er zijn geen percentages beschikbaar van instellingen die in lijn acteren met de uitingen in de 2022-2023. ■ **Conform streefwaarde**. DNB heeft een model ontwikkeld voor de ESG-beheerscore. De uitkomsten van de self assessments zijn hiervoor de input. Aan de hand van de rapportages van de instellingen en klimaatdata, heeft DNB een positiescore ontwikkeld die iets zegt over het klimaat transitie risico dat de instelling loopt.

Speerpunt: DNB is streng op financieel-economische criminaliteit

Ambitie	Indicator	Streefwaarde/resultaat	Toelichting
Bijdragen aan integere en betrouwbare financiële instellingen en minimaliseren kans op betrokkenheid van financiële instellingen bij financieel-economische criminaliteit (door vergroten eigenaarschap van bestuurders)	Betrouwbare financiële instellingen door voorkomen en bestrijden van financieel-economische criminaliteit	■ Tijdige (ultimo 2023) en gedegen verwerking van aanbevelingen uit in- en externe evaluaties op het terrein van financieel-economische criminaliteit. ■ Rondetafels met de bankensector georganiseerd waarin opvolging is geven aan de FEC-strategie met de thema's *derisking*, risico-gebaseerd en innovatie.	■ **Conform streefwaarde.** De aanbevelingen uit in- en externe evaluaties op het terrein van financieel-economische criminaliteit zijn in 2023 grotendeels verwerkt. Naar verwachting rondt DNB de werkzaamheden hieromtrent in het tweede kwartaal van 2024 volledig af. ■ **Conform streefwaarde.** Naar aanleiding van de publicatie van het rapport 'Van herstel naar balans' is DNB aan de slag gegaan met rondetafelgesprekken op drie verschillende niveaus; 1) bij elkaar brengen van klantgroepen en banken in het kader van het Maatschappelijk Overleg Betalingsverkeer, 2) rondetafels met NVB over een meer risicogebaseerde invulling van de Wwft-bepalingen en 3) rondetafels over de mogelijkheden die technologische ontwikkelingen kunnen bieden . ■ Ad 1) DNB vervult vanuit haar centrale bankrol een rol als aanjager in deze ronde tafels. Vanuit deze ronde tafel wordt door de banken samen met de betrokken brancheorganisaties gewerkt aan specifieke uitingen voor o.a. non-profit organisaties, sekswerkers en cryptobedrijven. In Q4 is een tweede publicatie uit deze ronde tafel door de NVB gepubliceerd. ■ Ad 2) Bij de risicogebaseerde invulling van de Wwft-rondetafel zijn flinke stappen gezet, ook vanuit de sector. In 2023 zijn meerdere NVB-uitingen (*industry baselines*) gepubliceerd, over *politically exposed persons* en bron van middelen. Deze documenten geven een nadere toelichting op hoe banken enkele specifieke vereisten van de Wwft risicogebaseerd kunnen invullen. ■ Ad 3) De technologierondetafels zijn meer verkennend van aard en hebben een bredere range aan deelnemers en toehoorders, waaronder ook andere toezichthouders als AP. Hier is in Q4 met de banken gesproken over een conceptdocument dat handvatten geeft hoe banken het gebruik van *machine learning* bij de risicoprofilering en transactiemonitoring van klanten kunnen vastleggen. Op basis van dit gesprek werken de banken in Q1 2024 een tweede versie van dit document uit.
	Versteviging EU AML-toezichtkader	■ DNB draagt, op basis van haar speerpunten, bij aan een sterk EU AML-toezichtkader, onder andere door het ministerie van Financiën bijstand te verlenen bij de onderhandelingen over de Europese regelgeving hiervoor.	■ **Conform streefwaarde.** DNB heeft input geleverd aan het Ministerie van Financiën en haar input gedeeld voor totstandkoming van het nieuwe EU AML raamwerk. Op 12 december 2023 is een akkoord bereikt tussen Europees Parlement en de Europese Raad over de tekst van AMLA, een groot deel van DNB prioriteiten is daar opgenomen.

Key Indicators kostenbewustzijn

Ambitie	Indicator	Streefwaarde/resultaat	Toelichting
Kostenbewust toezichthouden	Toepassen van transparante kostenafwegingen en standaardisatie	■ DNB ontwikkelt sturingsinformatie die capaciteitsinzet per toezichtproces inzichtelijk maakt om beter te kunnen monitoren en, waar nodig, tijdiger bij te kunnen sturen. ■ DNB heeft haar taakstelling en bezuinigingsdoelstellingen voor 2023 volledig gerealiseerd en is transparant over de gevolgen voor de inzet van DNB van wet- en regelgeving.	■ **Conform streefwaarde.** Een koppeling tussen de ATM-processen en het urenregistratiesysteem is verbeterd. ■ **Conform streefwaarde.** De taakstelling voor 2023 is gerealiseerd. De gevolgen voor de inzet van DNB voor wet- en regelgeving wordt gemonitord via uitvoeringstoetsen.

Generieke indicatoren

Ambitie	Indicator	Streefwaarde/resultaat	Toelichting
Bijdragen aan publiek vertrouwen in financiële instellingen	Publiek vertrouwen	■ Publiek vertrouwen in financiële instellingen blijft stabiel (meting DNB Trust Survey)	■ **Conform streefwaarde**
Bijdragen aan solide en integere financiële instellingen	Mate van effectiviteit risico-identificatie	1) Voor alle instellingen worden de prudentiële vereisten vastgesteld conform de daarvoor geldende richtlijnen.	1) **Conform streefwaarde**: Voor SI's en LSI's is een SREP-besluit genomen. In Q4 heeft periodieke beoordeling van de betaalinstellingen plaatsgevonden. Voor bobi's zijn in Q4 de SREP-besluiten voor I2-vermogensbeheerders en Handelaren eigen rekening genomen, in samenwerking met de AFM en in lijn met de EBA SREP-GL.
		2) DNB houdt risicogebaseerd toezicht op de onder toezichtstaande SI's in lijn met SSM-prioritering en toepassing van het Risk Tolerance Framework.	2) **Conform streefwaarde**. JST's passen RTF toe bij het opstellen van een Supervisory Evaluation Plan (SEP).
		3) DNB heeft ten minste 30 on-site en modelonderzoeken uitgevoerd bij banken.	3) **Conform streefwaarde**. Ondanks veel wijzigingen in met name de SI planning is het streefaantal van 30 on-sites gehaald.
		4) Voor alle sectoren worden jaarplannen opgesteld conform de toezichtmethodologie. Daar waar knelpunten bestaan tussen de vereisten van de methodologie en de toezichtcapaciteit wordt dit inzichtelijk gemaakt.	4) **Conform streefwaarde**. Voor SI's is een SEP opgesteld. Voor LSI's, betaalinstellingen en bobi's zijn jaarplannen opgesteld. Voor pensioenfondsen en verzekeraars is conform de toezichtsmethode ATM, de toezichtkalender 2023 vastgesteld en aan de instellingen verzonden. Hierbij is expliciet aandacht geweest voor proportionaliteit en capaciteit.

Ambitie	Indicator	Streefwaarde/resultaat	Toelichting
	Mate van effectiviteit risicomitigatie	1) Instellingen (geprioriteerd o.b.v. de Verklaring risicotolerantie toezicht) voldoen aan prudentiële en integriteitseisen, waarbij tekortkomingen adequaat en binnen gestelde tijdslijnen zijn opgelost.	1) **Conform streefwaarde**. SI's en LSI's, bobi's en betaalinstellingen zijn getoetst of zij aan de prudentiële en integriteitseisen voldoen en dat een zekere buffer wordt aangehouden. Dit wordt ook getoetst aan de hand van prudentiële rapportages en toekomstgericht periodiek geëvalueerd bij de beoordeling van kapitaal en liquiditeitplanning. Instellingen hebben daarnaast de plicht om mogelijke onderschrijdingen tijdig te rapporten en zo snel mogelijk te herstellen. ■ de pensioenfondsen en (zorg)verzekeraars, waarvan risicoscores buiten de VRTT vallen zijn in beeld en hebben plannen vastgesteld om deze risico's nader te identificeren of te mitigeren. ■ DNB schaalt, in verband met het Wtp-programma, het reguliere toezicht af, onder andere door de VRTT te verhogen en alleen te acteren op scores van een 4.
		2) Voor alle onder toezicht staande instellingen is, conform de toezichtmethodologie, risico-gebaseerd tijdige en effectieve opvolging gegeven aan geïdentificeerde risico's en nalevingsproblemen waar nodig middels (in)formele maatregelen.	2) **Conform streefwaarde**. Mitigaties (inclusief de PDR's) bij pensioenfondsen nemen significant af. Hierbij is expliciet aandacht geweest voor langer lopende PDR's en RMP's, waarbij door de PDR toetsgroep zijlicht is gegeven. Ultimo 2024 zijn er twee lopende PDR's, die in 2024 naar verwachting fors worden afgeschaald richting regulier toezicht ofwel een RMP. Het actuele aantal RMP's is 7 (exclusief PDR's). Een aantal SI's zijn inmiddels met verschillende risicogebieden in verschillende stadia van handhavingstrajecten beland, waaronder een boetetraject. Gezien de backlog van het grote aantal bevindingen is het moeilijk te bepalen of er altijd wordt voldaan aan het criteria 'risico gebaseerd'.
		3) Voor alle banken is een SREP-besluit genomen dat de belangrijkste risico's bij de betreffende instelling adresseert in lijn met SSM-prioritering.	3) **Conform streefwaarde**. Het SREP-proces voor alle banken en grote beleggingsondernemingen is afgerond. Voor al deze instellingen is, conform MEL/multi-year approach of conform de EBA SREP-guideline, een SREP-besluit genomen.
	Tijdigheid uitvoering wettelijke taken	1) DNB draagt zorg voor een adequate en tijdige beoordeling van besluiten van pensioenfondsen over het al dan niet invaren naar het nieuwe pensioencontract en de bijbehorende implementatieplannen.	1) **Conform planning**. De voorbereidingen voor het beoordelen van invaarplannen liggen op schema.

Ambitie	Indicator	Streefwaarde/resultaat	Toelichting
		2) Alle toetsings-, VVGB- en vergunningaanvragen zijn binnen de geldende wettelijke termijnen afgehandeld.	2) **Grotendeels conform streefwaarde**. Slechts 2,2% van de 1.769 afgeronde toetsingen in 2023 is buiten de wettelijke termijnen getreden. Het overgrote deel van det toetsingen is daarmee binnen de termijn afgehandeld. ■ Alle vvgb en vergunningaanvragen die in 2023 zijn afgerond, zijn binnen de wettelijke termijn afgehandeld. Bij de cryptoregistratieverzoeken zijn 7 aanvragen buiten de wettelijke termijn afgehandeld. De overschrijding van de termijn bij deze aanvragen hangt samen met het feit dat er bij een aantal aanvragen meerdere vragenrondes nodig bleken te zijn om de juistheid en volledigheid van de aanvragen te kunnen beoordelen. In verband met capaciteitsissues is aan de start van 2023 bewust de keuze gemaakt om te focussen op de aanvragen voor cryptoregistraties in het eindstadium. Hierdoor heeft DNB minder de aandacht kunnen leggen op het beheersen van de termijnen bij de start van nieuwe aanvragen. Dit heeft ook effect gehad op aanvragen die later in het jaar zijn afgehandeld. Tot slot heeft DNB de behandeling van aanvragen voor cryptoregistraties tijdelijk stilgelegd na de uitspraak van de rechtbank Rotterdam over de heffingen die DNB aan aanbieders van cryptodienstverleners had opgelegd.
	Effectieve (Europese) toezichtkaders	1) DNB verankert nieuwe en/of gewijzigde (Europese) wet- en regelgeving in haar toezicht, draagt bij aan een effectiever regelgevend kader in lijn met haar vastgestelde prioriteiten en is waar mogelijk transparant over de wijze waarop zij dit doet.	1) **Conform streefwaarde**. Voor de implementatie van DORA en Micar zijn seminars georganiseerd. DNB heeft actief deelgenomen aan internationale toezichtgremia om prudentieel beleid en regelgeving te beïnvloeden conform eerder vastgestelde prioriteiten op het gebied van DORA, MiCAR, CRD6/CRR3, Solvency II, Wtp, EU AML-raamwerk en sanctiewetgeving. Voor sanctiewetgeving heeft DNB in Q4 bijgedragen aan het identificeren van de prioriteiten geving en het tot stand brengen van een proces om de nieuwe conceptwetgeving gereed te maken voor consultatie. Daarnaast is input geleverd op conceptteksten.
		2) DNB heeft haar inzet aan Europese overleggen afgestemd op en getoetst aan de eigen vastgestelde prioriteiten voor de verdere ontwikkeling van Europese toezichtkaders en maakt inzichtelijk in hoeverre doelstellingen voor de belangrijkste prioriteiten zijn behaald.	2) **Conform streefwaarde**. Dit jaar nam DNB actief deel in werkgroepen voor kredietrisico, TOM 2.0 en IRRBB. Recent is ook besloten om actief te gaan deelnemen
	Mate van transparantie (dialoog, informeren) richting onder toezicht staande instellingen	1) DNB heeft opvolging gegeven aan de uitkomsten en/of aanbevelingen van interne en externe rapportages en evaluaties van haar toezicht en deze, waar relevant, in haar toezicht verwerkt.	1) **Conform streefwaarde**. DNB heeft bijgedragen aan opvolging van diverse externe en interne rapportages. In 2023 vond het Financial Sector Assessment Program (FSAP) plaats, uitgevoerd door het IMF. Een van de werkstromen waar DNB bij betrokken is, is financiële integriteit. Eind oktober 2023 ontving DNB de (voorlopige) aanbevelingen en bevindingen van het IMF (grotendeels in lijn met de aanbevelingen/bevindingen uit de FATF-evaluatie). Het betreft aanbevelingen en bevindingen waar DNB al aan werkt. In december 2023 en januari 2024 wordt gewerkt aan de NL-reactie op de aanbevelingen en bevindingen die in januari 2024 naar het IMF gaat. Richting het voorjaar van 2024 wordt het eindrapport (de FSSA) besproken in de IMF-board.

Ambitie	Indicator	Streefwaarde/resultaat	Toelichting
		2) DNB heeft inzicht in de macro-prudentiële risico's voor financiële instellingen en vertaalt deze risico's naar de impact op microprudentieel niveau en geeft hieraan opvolging in het toezicht conform de toezichtmethodologie.	2) **Conform streefwaarde**. Naar aanleiding van een vraag in de micro-macro dialoog, is een analyse van het renterisico opgesteld.
		3) DNB maakt inzichtelijk hoe DNB invulling geeft aan de in de toezichtmethodologie opgenomen risicotolerantie en hoe deze aanpak in de praktijk uitwerkt voor de toezichtpopulatie.	3) **Conform streefwaarde**. In 'Toezicht in Beeld' is gerapporteerd over de risicoscores van instellingen.
		4) Alle pensioenfondsen en verzekeraars hebben een eigen toezichtkalender ontvangen met onderzoeken en uitvragen die voor 2023 gepland staan waar ook integriteit onderzoeken in zijn opgenomen. Daarbij worden doel, aanpak en de beoogde effecten van onderzoeken en uitvragen gecommuniceerd. Bij deze instellingen zijn de onderzoeken en uitvragen conform de planning uitgevoerd. Uitzonderingen op de planning zijn tijdig vooraf gecommuniceerd.	4) **Conform streefwaarde**. Alle pensioenfondsen en verzekeraars hebben een eigen toezichtkalender ontvangen via het portaal op Mijn DNB, inclusief integriteit onderzoeken.

Tabel 19 KPI's Resolutie en DGS

Ambities	Indicator	Streefwaarden/resultaat	Toelichting
100% van de banken, CCPs en verzekeraars maken zich afwikkelbaar volgens de opgestelde resolutiestrategie.	De uitkomsten van het resolvability assessment bij banken zijn ten minste met een score '2' obv SRB richtlijnen beoordeeld. Voor verzekeraars is de eerste 0-meting gedaan voor 100% van de grote verzekeraars.	1. 100% afwikkelbaar doordat er voor alle banken, ccp's en verzekeraars is een resolutieplan opgesteld. 2. Voor alle banken en verzekeraars met resolutie als afwikkelingsstrategie is een resolvability asssessment uitgevoerd en zijn de verbeterpunten naar de instelling gecommuniceerd. 3. Er is getoetst of de beschikbaarheid van data een belemmering voor afwikkelbaarheid kan vormen.	1. **Conform streefwaarde**. 2. **Conform streefwaarde**. 3. **Conform streefwaarde**.
100% van de handboeken, playbooks, instrumenten zijn uitgewerkt. Uit crisis-simulaties en concrete cases blijkt dat Resolutie operationeel gereed is.	De handboeken over bail-in, SoB en inzet bijzondere bestuurder (B&V) zijn voor 80% gereed.	4. Operationeel gereed door het claimrechtmechanisme te operationaliseren en goedkeuren door het MT. 5. De strategische aspecten van de handboeken zijn besproken in de Resolutie Raad (RR) en er is met drie externe stakeholders gesproken over hun rol. 6. Drie interne simulaties uitgevoerd, geëvalueerd en verbeteringen geïmplementeerd.	4. **Onder streefwaarde**, instrumentarium is in ontwikkeling en daardoor nog niet operationeel gereed. Claimrechtmechanisme is uitgewerkt. 5. **Onder streefwaarde**, handboeken gedeprioriteerd door capaciteitstekort en focus op ontwikkeling van het instrumentarium. 6. Boven streefwaarde met vier interne simulaties.
De (inter)nationale beleidsbeïnvloeding op resolutieterrein is effectief doordat Resolutie met 100% van de relevante stakeholders frequent contact heeft en expertise deelt.	Aantal detacheringen. Aantal opgestelde beleidsstukken, pro-actieve inzet in gremia en voortgang op IRRD en CMDI (expert judgement). Mate van dialoog op IGS-terrein.	7. Effectieve (inter)nationale beïnvloeding door twee medewerkers te detacheren bij een Europese instelling. 8. Resolutie position papers op CMDI en IRRD (overkoepelend en deelonderwerpen) vastgesteld en actief besproken met vijf stakeholders. 9. IGS: er is op drie deelonderwerpen bijgedragen aan de nadere dialoog die de Minister heeft aangekondigd.	7. **Conform streefwaarde** door detachering ESMA en EIOPA 8. **Conform streefwaarde**. 9. **Conform streefwaarde**.
DGS zorgt voor een adequate bescherming van depositohouders en is in staat binnen zeven werkdagen uit te betalen.	KPI's meerjarenstrategie Nederlandse Depositogarantie. Evaluatie ATB met verbeteracties.	10. Adequate bescherming DGS door de opvolging van aanbevelingen vanuit de ATB-evaluatie. 11. De kwaliteit van de door banken aangeleverde DGS gegevens (IKB) is verbeterd ten opzichte van 2022, op basis van geautomatiseerde controles en afspraken met banken. 12. Er wordt een nieuwe *run* ingezet voor de publiekscampagne.	10. **Conform streefwaarde**. 11. **Conform streefwaarde**. 12. **Conform streefwaarde**.
De divisie resolutie is divers (50% vrouw) en inclusief (25% cultureel divers).	Sturen op culturele (23%)/ professionele samenstelling (46% vrouw) van het medewerkersbestand.	13. De cultuursensitiviteit is vergroot door middel van opleidingen. 14. Het MT inspireert en ondersteunt medewerkers bij hun ontwikkeling, zorgt voor diversiteit van werkzaamheden en stuurt bij werving mede op culturele diversiteit.	14. **Conform streefwaarde** 15. **Conform streefwaarde**

Bijlage 2 Toetsingen, markttoetreding, interventie en handhaving

Tabel 20 Aantal getoetste beleidsbepalers

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Kredietinstellingen	99	287	219	185	247	244
Kredietinstellingen 2e echelon	43	51	49	54	67	70
Verzekeraars	183	303	342	186	230	267
Verzekeraars 2e echelon	40	31	33	36	38	18
Overige Wft[1]	242	179	308	353	453	345
Pensioenfondsen	410	557	713	416	369	347
Betaalinstellingen	40	340	259	354	285	191
Trustkantoren	135	179	170	169	174	117
Cryptodienstverleners[2]			110	117	212	138
Overige[3]	70	17	48	39	13	32
Totaal[4]	**1.262**	**1.944**	**2.251**	**1.909**	**2.088**	**1.769**
Waarvan:						
Positieve uitkomst met voorwaarden	13	4	12	9	18	44
Formeel negatief besluit[5]	2	1	0	0	0	1
Ingetrokken aanvraag n.a.v. toetsing[6]	28	19	20	25	8	13
Ingetrokken aanvraag tijdens toetsingsproces[7]	15	26	21	7	10	13
Ingetrokken aanvraag voor toetsingsproces[8]	72	68	145	87	157	124
Buiten behandeling gesteld[9]	15	22	49	46	48	11
Hertoetsing geschiktheid en/of betrouwbaarheid	5	10	5	5	3	1
Percentage negatieve uitkomst[10]	**6%**	**5%**	**4%**	**3%**	**2%**	**3%**

1 Toetsingen bij financiële holdings, afwikkelondernemingen, beleggingsondernemingen, beleggingsholdings, clearinginstellingen en premiepensioeninstellingen.

2 Vanaf de inwerkingtreding van de 'Implementatiewet wijziging vierde anti-witwasrichtlijn' op 21 mei 2020 dienen aanbieders van cryptodiensten een registratie aan te vragen en toetst DNB bestuurders, mede-beleidsbepalers, commissarissen en houders van een gekwalificeerde deelneming van aanbieders van cryptodiensten.

3 Toetsingen bij instellingen op de BES-eilanden en bij centrale tegenpartijen (central counterparty of CCP's).

4 Dit totaal bestaat uit de drie soorten toetsingen die DNB uitvoert: toetsingen waarbij DNB op geschiktheid én betrouwbaarheid toetst, toetsingen waarbij DNB alleen op betrouwbaarheid toetst en toetsingen waarbij DNB op reputatie toetst (waarbij DNB vaststelt of de te toetsen persoon betrouwbaar en vakbekwaam is).

5 Zaken waarbij DNB na een toetsingsgesprek tot het oordeel komt dat de kandidaat ongeschikt of onbetrouwbaar is en dit heeft neergelegd in een besluit dat naar de onderneming is verzonden.

6 Zaken waarbij DNB na een toetsingsgesprek tot het oordeel komt dat de kandidaat ongeschikt of onbetrouwbaar is en de instelling besluit om de kandidaat terug te trekken nadat het voornemen tot een negatief besluit door DNB bekend is gemaakt aan kandidaat en onderneming.

7 Zaken waarbij de instelling besluit om de kandidaat gedurende het toetsingsproces terug te trekken, voordat DNB tot een oordeel is gekomen, maar nadat het proces gestart is, bijvoorbeeld na een aanvullende vraag om informatie, of een eerste toetsingsgesprek. Deze categorie werd vóór 2018 niet apart geregistreerd maar was onderdeel van de algemene categorie 'ingetrokken aanvragen'. Vanaf 2018 is deze categorie 'ingetrokken aanvragen' gesplitst in 'ingetrokken tijdens toetsingsproces' en 'ingetrokken voor toetsingsproces'.

8 Zaken waarbij de instelling besluit om de kandidaat terug te trekken voordat DNB is gestart met het toetsingsproces.

9 Zaken die door DNB buiten behandeling zijn gesteld, bijvoorbeeld doordat de instelling de aanvraag niet tijdig heeft aangevuld.

10 Het percentage negatieve uitkomst bij geschiktheid is een optelsom van het aantal formeel negatieve besluiten, het aantal ingetrokken aanvragen n.a.v. toetsing en het aantal ingetrokken aanvragen tijdens toetsingsproces, gedeeld door het aantal toetsingen waarbij DNB op geschiktheid of geschiktheid én betrouwbaarheid heeft getoetst (in 2023: 789)

Tabel 21 Aantal verleende vvgb's[1]

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Totaal vvgb's	**339**	**594**	**430**	**355**	**585**	**331**
- banken	15	36	82	14	21	5
- elektronischgeldinstellingen	0	41	20	40	70	29
- betaalinstellingen	-	241	89	106	143	56
- verzekeraars	28	59	93	32	35	62
- premiepensioeninstellingen	3	5	8	7	4	17
- beleggingsondernemingen en beheerders icbe	293	212	138	156	310	162
- BES instellingen	0	0	0	0	2	0

1 De aangegeven aantallen betreffen verleende vvgb's. Niet alle vvgb-aanvragen leiden tot het daadwerkelijk verlenen van de gevraagde vvgb. Sommige aanvragen kunnen vanwege onvolledigheid buiten behandeling zijn gesteld of op prudentiële gronden zijn afgewezen. Ook zijn in 2023 meerdere aanvragen door de aanvragers ingetrokken.

Tabel 22 Inschrijvingen in registers[1]

Onder toezicht DNB							Notificaties in Nederland					
	2020	2021	2022	NL	BES	2023	2020	2021	2022	NL	BES	2023
Kredietinstellingen[2]	94	97	95	85	11	96	151	609	640	745		745
Verzekeraars	114	226	207	181	9	190	265	912	938	957		957
Herverzekeraars	8	91	93	95		95		82	85	85		85
Pensioenfondsen	181	193	173	154	1	156			1	0		0
Betaalinstellingen[3]	65	94	101	101	3	104	575	579	833	1742 [5]		1742 [5]
Trustkantoren[4]	163	152	149	128	1	129			1	0		0
PPI	7	7	7	7		7						
Aanbieders cryptodiensten			64	67		67						
Afwikkelondernemingen	2	4	4	4		4						

1 Per 2021 is een gedetailleerdere selectie van toepassing op de tabellen.
2 Inclusief niet-EU bijkantoren (3)
3 Hieronder zijn ook de begrepen de Wisselkantoren, Geldtransactiekantoren en Elektronischgeldinstellingen.
4 Inclusief enkelvoudige en groepshoofden

BES

Kredietinstellingen (6) en verzekeraars(7) betreffen tevens buitenlandse verzekeraars met vergunning voor bijkantoor
Geldtransactiekantoren inbegrepen onder Betaalinstelingen (3)

Tabel 23 (In)formele maatregelen ter handhaving van prudentiële en integriteitsregelgeving bij onder toezicht staande instellingen

	2020	2021	2022	2023	Waarvan:							
					Banken	Verzekeraars	Pensioenfondsen	Betaalinstellingen	Trustkantoren	Beleggingsinstellingen	Cryptoinstellingen	Beleggingsondernemingen
Informele handhavingsmaatregelen (normoverdragend gesprek en waarschuwingsbrief)	9	18	16	27	1	0	1	4	16	1	0	4
Aanwijzing	16	5	4	3	2	0	1	0	0	0	0	0
Last onder dwangsom	4	7	7	1	0	0	1	0	0	0	0	0
Bestuurlijke boete	25	12	6	15	1	0	2	3	6	0	0	3
Openbare waarschuwing	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Stille curatele	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Aanstelling bewindvoerder	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Doorhaling uit het register	1	1	2	1	0	0	0	1	0	0	0	0
Aanvraag failissement	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Aangifte bij het OM	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	**57**	**44**	**35**	**47**	**4**	**0**	**5**	**8**	**22**	**1**	**0**	**7**
Gepubliceerde formele maatregelen	29	11	13	19	1	0	3	4	7	0	0	4

Tabel 24 Maatregelen bij niet onder toezicht staande instellingen

	2020	2021	2022	2023	Waarvan:					
					Banken	Verzekeraars	Pensioen-fondsen	Betaal-instellingen	Crypto-instellingen	Trust-kantoren
Last onder dwangsom	7	0	1	3	0	0	0	0	3	0
Bestuurlijke boete	2	2	1	2	0	0	0	0	2	0
Openbare waarschuwing	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0
Aanwijzing	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Stille curatele	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Aangifte bij het OM	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Faillissement op verzoek DNB	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	**9**	**3**	**3**	**6**	**0**	**0**	**0**	**0**	**5**	**1**
Gepubliceerde formele maatregelen	3	11	3	2	0	0	0	0	2	0

Tabel 25 Bezwaar- en (hoger) beroepsprocedures[1]

	Bezwaar				Beroep			
	2020	2021	2022	2023	2020	2021	2022	2023
Banken	10	4	48	3	3	3	1	2
waarvan particulieren[2]	*1*	*0*	*46*	*0*	*1*	*0*	*0*	*0*
Verzekeraars	2	5	2	5	5	9	6	5
Pensioenfondsen	4	4	2	1	7	4	1	1
Betaalinstellingen	6	17	8	13	5	8	11	14
Trustkantoren	13	13	14	13	13	12	18	22
Beleggingsondernemingen- en instellingen	13	11	14	8	7	4	4	1
Crypto		7	24	10		0	22	7
Overige	1	0	0	4	0	0	0	0
waarvan particulieren	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	**49**	**61**	**112**	**57**	**40**	**40**	**63**	**52**
waarvan particulieren[2]	***1***	***0***	***46***	***0***	***1***	***0***	***0***	***0***

1 Dit betreft het aantal zaken van particulieren over de toepassing van het depositogarantiestelsel (ATB) en zijn meegeteld met het totaal aantal zaken van banken.
2 Dit betreft de in het betreffende jaar afgesloten zaken alsmede de per 31 december van het betreffende jaar nog in behandeling zijnde zaken.

Tabel 26 Uitkomst procedures

Type procedure	Bezwaar	Beroep	Hoger Beroep	Voorlopige voorziening	Civiel
Lopend	20	15	11	1	0
Afgerond	33	13	4	8	4
Waarvan gegrond /toegewezen	*7*	*4*	*1*	*3*	*1*
Waarvan deels gegrond/ deels ongegrond	*1*	*2*	*2*	*0*	*0*
Waarvan ongegrond/afgewezen	*11*	*3*	*1*	*4*	*1*
Waarvan niet-ontvankelijk	*3*	*0*	*0*	*0*	*2*
Waarvan ingetrokken en gecrediteerd	*7*	*0*	*0*	*0*	*0*
Waarvan ingetrokken	*4*	*4*	*0*	*1*	*0*
Waarvan anders	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*
Totaal	53	28	15	9	4

Tabel 27 Totale opbrengsten van instellingen (voorschotten) 2023 in € miljoenen

	Opbrengsten toezicht	waarvan regulier	waarvan leges	waarvan b&d	Ontvangen resolutie	Ontvangen DGS	Ontvangen totaal
Banken[1]	98,8	98,1	0,5	0,1	9,1	6,0	113,9
Verzekeraars	47,2	46,1	1,1	-	6,7		53,9
Verzekeraars (exclusief Zorg)	45,0	44,0	1,0	-	6,7		51,7
Zorgverzekeraars	2,2	2,1	0,0	-	-		2,2
Pensioenfondsen	41,3	41,1	0,1	0,1			41,3
Beleggingsinstellingen en -ondernemingen	9,4	8,9	0,4	0,0	–		9,4
Betaal- en elektronischgeldinstellingen	12,9	12,0	0,8	0,2			12,9
Trustkantoren	6,9	6,6	0,2	0,1			6,9
Crypto-aanbieders	6,2	2,5	0,4	3,3			6,2
Bonaire, St Eustatius en Saba	0,1	0,1	0,0	–			0,1
Totaal	**222,8**	**215,5**	**3,4**	**3,9**	**15,8**	**6,0**	**244,7**

1 Banken incl. overige kredietinstellingen (niet banken).

Bijlage 3 Verslaggevingsgrondslagen, kostentoerekening en rechmatigheidscriteria

De zbo-verantwoording is opgesteld in overeenstemming met de Kaderwet zbo, de Wet bekostiging financieel toezicht 2019 en onderliggende regelgeving en afspraken (Besluit bekostiging financieel toezicht 2019, Regeling bekostiging financieel toezicht 2019, Regeling bekostiging financieel toezicht eenmalige handelingen, het Toezichtarrangement DNB en AFM).

De waarderingsgrondslagen, op basis waarvan de zbo-verantwoording is opgesteld, zijn gelijk aan de waarderingsgrondslagen die zijn gehanteerd bij de jaarrekening van DNB. De kosten zijn daarbij toegerekend op basis van onderstaande toerekeningssleutels. De kosten die worden toegerekend aan de zbo-taken zijn integrale kosten, d.w.z. inclusief de kosten voor ondersteuning die voor deze taak zijn gemaakt. De toerekening van de kosten naar de taken gebeurt voor de primaire divisies aan de hand van de capaciteitsverdeling (in fte's). De belangrijkste sleutels voor de toerekening van de interne centrale ondersteuning zijn in onderstaande tabel opgenomen.

Tabel 29 Belangrijkste toerekeningssleutels ondersteuning

Onderdeel	Belangrijkste diensten	Toegerekend naar taken op basis van
ICT	ICT vernieuwing (Toezicht specifiek)	Gerealiseerde uren; de verdeling naar sectoren volgt het principe dat de grootste sectoren het meest profijt hebben van vernieuwing
	ICT bankbrede vernieuwing en ondersteuning	Bankbrede fte sleutel [1)]
	Datadiensten	Ingroei conform afspraken NKK[2]
Facilitair en beveiliging	Huisvesting en beveiliging hoofdgebouw	Vast bedrag per jaar, gebaseerd op vierkante meters en fte's primaire divisies[3]
Bedrijfsvoering overig	Informatie diensten, inkoop	Bankbrede fte sleutel
Adviesdiensten	HR, risicomanagement, finance, communicatie	Bankbrede fte sleutel
Juridische zaken	Juridisch advies	Gerealiseerde uren/kosten externe juridische experts
	Juridische ondersteuning (compliance)	Bankbrede fte sleutel
Overig	Directie, interne accountantsdienst, SFO	Bankbrede fte sleutel

1 De kosten van de ondersteunende organisatie-onderdelen worden zoveel mogelijk middels de zogenaamde bankbrede fte-sleutel toegerekend. Dit betekent dat het totaal van capaciteitsverdeling van de primaire divisies naar taken wordt gebruikt voor toerekening van deze diensten naar taken. Dit gebeurt met name voor algemene, bankbrede diensten, die voor alle taken van DNB inzetbaar zijn.
2 In het zbo-kostenkader 2021-2024 is afgesproken om de toerekening van de kosten voor datadiensten aan de Toezichttaak te laten infaseren. Door de verdeelsleutel voor de nieuwe kaderperiode gefaseerd in lijn te brengen met de werkelijke verdeling, wijzigt de toerekening aan de zbo vanaf 2022 jaarlijks met EUR 2,5 mln in de periode tot en met 2025.
3 Dit is gebaseerd op een bestuurlijke afspraak in het zbo-kostenkader om de tijdelijke extra kosten (transitiekosten) als gevolg van het programma Huisvesting in de jaren 2021-2024 niet aan de zbo-taken door te belasten.

Bijlage 4 Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen

Aansprakelijkstellingen en aansprakelijkheidsprocedures

Het komt voor dat DNB uit hoofde van haar toezichttaak of anderszins aansprakelijkstellingen ontvangt (of aankondigingen van aansprakelijkstellingen). In sommige gevallen worden aansprakelijkheidsprocedures tegen DNB aanhangig gemaakt. Indien de uit een dergelijke procedure voortvloeiende verplichting voor DNB niet redelijkerwijs valt in te schatten of het niet waarschijnlijk is dat de verplichting moet worden voldaan, wordt volstaan met vermelding in deze toelichting.

Op dit moment zijn tegen DNB geen aansprakelijkheidsprocedures aanhangig.

Bijlage 5 Controleverklaring

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: de raad van commissarissen en de directie van De Nederlandsche Bank N.V.

Verklaring over de in de ZBO-verantwoording 2023 opgenomen gecontroleerde tabellen

Ons oordeel

Wij hebben bepaalde in de ZBO-verantwoording over 2023 opgenomen tabellen van De Nederlandsche Bank N.V. (hierna: 'DNB') te Amsterdam gecontroleerd.
Ons oordeel heeft uitsluitend betrekking op de volgende tabellen en bijlage inzake de kosten, opbrengsten en voorschotten van het toezicht, resolutie en depositogarantiestelsel:

- tabel 1 Gerealiseerde kosten 2023 ZBO-taken DNB;
- tabel 2 Kostenverdeling per doelgroep;
- tabel 18 Exploitatieresultaat 2023; en
- tabel 27 Totale opbrengsten van instellingen (voorschotten) 2023.

Hierna verwijzen wij naar bovenstaande tabellen en bijlage als 'de gecontroleerde tabellen'. Naar ons oordeel:

- zijn deze gecontroleerde tabellen in alle van materieel belang zijnde aspecten opgesteld in overeenstemming met de in bijlage 3 van de ZBO-verantwoording opgenomen verslaggevingsgrondslagen, kostentoerekening en rechtmatigheidscriteria; en
- zijn de in de gecontroleerde tabellen verantwoorde kosten, opbrengsten en voorschotten, in alle van materieel belang zijnde aspecten, rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de in het Controleprotocol financiële verantwoording Autoriteit Financiële Markten en De Nederlandsche Bank N.V. (het 'Controleprotocol') opgenomen rechtmatigheidscriteria.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden en het Controle-protocol vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de gecontroleerde tabellen'.

Wij zijn onafhankelijk van De Nederlandsche Bank N.V. zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijk-heidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Benadrukking van de basis voor financiële verslaggeving en beperking in gebruik en verspreidingskring

Wij vestigen de aandacht op bijlage 3 van de ZBO-verantwoording waarin de basis voor financiële verslaggeving is uiteengezet. De gecontroleerde tabellen zijn opgesteld voor het ministerie van Financiën en het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, om conform het toezicht-arrangement DNB en de AFM, DNB in staat te stellen verantwoording af te leggen en te voldoen aan de vereisten die zijn opgenomen in bijlage 3 vande ZBO-verantwoording opgenomen verslaggevingsgrondslagen, kostentoerekening en rechtmatigheidscriteria. Hierdoor zijn de gecontroleerde tabellen mogelijk niet geschikt voor andere doeleinden. Ons oordeel is niet aangepast als gevolg van deze aangelegenheid.

Andere informatie

Naast de door ons gecontroleerde tabellen en onze controleverklaring daarbij, omvat de ZBO-verantwoording andere informatie.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de gecontroleerde tabellen verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de controle van de gecontroleerde tabellen of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de gecontroleerde tabellen.

De directie is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie.

Verantwoordelijkheden van de directie en de raad van commissarissen voor de gecontroleerde tabellen

De directie is verantwoordelijk voor het opstellen van de gecontroleerde tabellen in overeenstemming met de in bijlage 3 van de ZBO-verantwoording opgenomen verslaggevingsgrondslagen en kostentoerekening.

De directie is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de gecontroleerde tabellen verantwoorde kosten, opbrengsten en voorschotten in overeenstemming met het Controleprotocol.

In dit kader is de directie verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die de directie noodzakelijk acht om het opstellen van de gecontroleerde tabellen en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

De raad van commissarissen is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van DNB.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de gecontroleerde tabellen

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid, waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van de gecontroleerde tabellen nemen.

De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel. Wij hebben onze materialiteit in lijn met het Controleprotocol vastgesteld op 2% van de verantwoorde gerealiseerde kosten, zoals opgenomen in de ZBO-verantwoording van DNB, ofwel EUR 4,8 miljoen.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Controleprotocol, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen.

Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat:
  - de gecontroleerde tabellen afwijkingen van materieel belang bevatten als gevolg van fouten of fraude;
  - kosten, opbrengsten en voorschotten, die van materieel belang zijn, niet rechtmatig tot stand zijn gekomen;
- het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controle-werkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de DNB;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door de directie en de toelichtingen die daarover in de gecontroleerde tabellen staan;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de gecontroleerde tabellen en de daarbij opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de gecontroleerde tabellen de onderliggende transacties en gebeurtenissen zonder materiële afwijkingen weergeven en of de in deze gecontroleerde tabellen opgenomen kosten, opbrengsten en voorschotten in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met de met governance belaste personen onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Amstelveen, 13 maart 2024

KPMG Accountants N.V.

M.A. Huiskers RA

Bijlage 6 Afkortingenlijst

ABT:	Algemeenbelangtest
AFM:	Autoriteit Financiële Markten
AML:	Anti Money Laundering
AMLA:	Anti Money Laundering Authority
Bbft:	Besluit bekostiging financieel toezicht
Bbpm:	Besluit bijzondere prudentiele maatregelen, beleggerscompensatie en depositogarantie Wft
BES:	Bonaire, Sint Eustatius en Saba
BRRD:	Bank Recovery and Resolution Directive
CBA:	Centrale Bank van Aruba
CBCS:	Centrale Bank van Curaçao en Sint Maarten
CCP:	Central Counterparty
CFT:	Combating the Financing of Terrorism
CMDI:	Crisis Management and Deposit Insurance
CN:	Caribisch Nederland
CRD:	Capital Requirements Directive
CRR:	Capital Requirements Regulation
CWO:	Collectieve Waarde Overdrachten
DGF:	Depositogarantiefonds
DGS:	Depositogarantiestelsel
DLR:	Digitaal Loket Rapportages
DLT:	Digitaal Loket Toezicht
DNB:	De Nederlandsche Bank
DORA:	Digital Operational Resilience Act
EBA:	European Banking Authority
EC:	Europese Commissie
ECB:	Europese Centrale Bank, European Central Bank
EDIS:	European Deposit Insurance Scheme
EIOPA:	European Insurance and Occupational Pensions Authority
EP:	Europees Parlement
ERB:	Eigen Risico Beoordeling
ESA:	Europese Toezichthoudende Autoriteiten
ESG:	Environmental, Social and Governance
FATF:	Financial Action Task Force
FEC:	Financieel Expertise Centrum
FIOD:	Fiscale Inlichtingen en OpsporingsDienst
FIU-NL:	Financial Intelligence Unit
FMA:	Future Management Actions
FSB:	Financial Stability Board
IAIS:	International Association of Insurance Supervisors
ICAAP:	Internal Capital Adequacy Assessment Process
IFD:	Investment Firm Directive
IFR:	Investment Firm Regulation
IFRS:	International Financial Reporting Standards
IGS:	Insurance Guarantee Schemes
IKB:	Individueel klantbeeld
IRRD:	Insurance Recovery and Resolution Directive
IRT:	Internal Resolution Team
KPI:	Key performance indicator
LCR:	Liquidity Coverage Ratio
LSI:	Less Significant Institution
MiCAR:	Markets in Crypto Assets Regulation
MoU:	Memorandum of Understanding
MREL:	Minimum Requirement for own funds and Eligible Liabilities
MTO:	Money Transfer Organisation
MVP:	Minimum Viable Products
MYA:	Multi-Year Approach
NCWO:	No-creditor-worse-off
NDGS:	Nationaal Deposito Garantie Stelsel
NLP:	Natural Language Processing
NPR:	Nieuwe Pensioenregeling

NRA:	Nationale Resolutie Autoriteit
OBI:	Overbruggingsinstelling
OM:	Openbaar Ministerie
ORSA:	Own Risk and Solvency Assessment
OSINT:	Open Source Intelligence
PEP:	Politiek Prominente Persoon
PSD:	Payment Service Directive
PUO:	Pensioenuitvoeringsorganisatie
RIECs:	Regionale Informatie en Expertise Centra
RTF:	Risk Tolerance Framework
SI:	Significant Institution
SIRA:	Systematische Integriteitsrisicoanalyse
SLA:	Service Level Agreement
SoB:	Sale of Business
SRB:	Single Resolution Board
SREP:	Supervisory Review and Evaluation Process
SRM:	Single Resolution Mechanism
SSM:	Single Supervisory Mechanism
UBO:	Ultimate Beneficial Owner.
UFR:	Ultimate Forward Rate
VRRT:	Verklaring Risico Tolerantie Toezicht
Vvgb:	Verklaring van geen bezwaar
VvV:	Verbond van Verzekeraars
Wbft:	Wet bekostiging financieel toezicht
Wft:	Wet op het financieel toezicht
Wtp:	Wet toekomst pensioenen
Wwft:	Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme
Zbo:	Zelfstandig bestuursorgaan

De Nederlandsche Bank N.V.
Postbus 98, 1000 AB Amsterdam
020 524 91 11
dnb.nl

Volg ons op:
LinkedIn
Twitter
Instagram

DeNederlandscheBank
EUROSYSTEEM